

EURİPİDES

HERAKLES

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

YUNANCA ASLINDAN ÇEVİREN: ARİ ÇOKONA

Genel Yayın: 5162

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. *Zekâsının* her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941

Maarif Vekili

Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

EURİPİDES
HERAKLES

ÖZGÜN ADI
ΗΡΑΚΛΗΣ ΜΑΙΝΟΜΕΝΟΣ

YUNANCA ASLINDAN ÇEVİREN
ARİ ÇOKONA

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2018
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
DENİZ RESUL

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM, MAYIS 2021, İSTANBUL

ISBN 978-625-405-453-2 (CİLTLİ)
ISBN 978-625-405-451-8 (KARTON KAPAKLI)

BASKI-CİLT
DERYA MÜCELLİT SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
MALTEPE MAH. LİTROS YOLU FATİH SANAYİ SİTESİ NO: 12/80-81 TOPKAPI
ZEYTİNBURNU İSTANBUL
Tel. (0212) 501 02 72 - (0212) 501 35 91 Faks: (0212) 480 09 14
Sertifika No: 40514

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr

HASAN
ÂLİ
YÜCEL
KLASİKLER
DİZİSİ

CDVII

EURİPİDES

HERAKLES

YUNANCA ASLINDAN ÇEVİREN:
ARİ ÇOKONA

TÜRKİYE BANKASI

Kültür Yayınları

Euripides'in Hayatı

Euripides MÖ 480'de Perslerle Yunanlılar arasındaki Salamis deniz savaşının yapıldığı gün Salamis Adası'nda doğdu. Aynı gün o tarihte kariyerinin zirvesinde olan Aiskhylos savaşta ağır yaralanmış, on altı yaşındaki Sophokles de savaş sonrasında yapılan kutlamalarda gençler korosunu yönetmiş, paian marşını okumuştur. Plutarkhos'un *Ethika*'da aktardığı bu bilgi kurgusal olmakla birlikte üç büyük tragedya ozanını önemli bir tarihî olay etrafında birleştirir.

Euripides'in babası Mnesarkhos ya da Mnesarkhides bir küçük satıcıydı, annesi Kleito da pazarda sebze satardı. Ancak bu bilgiler ozanın düşüncelerinden ve tiyatro sanatına getirdiği yeniliklerden rahatsız olarak soyunu önemsiz göstermek isteyen Aristophanes ve çağdaşı diğer komedya yazarları tarafından uydurulmuş olabilir. MÖ III. yüzyıl tarihçisi Philokhoros babasının toprak sahibi olduğunu, annesinin de soylu bir aileden geldiğini iddia eder. İyi bir eğitim almış olması da ailesinin ona bu imkânı sağlayabilecek derecede zengin olmasıyla açıklanabilir.

Gençliğinde güreş ve boks karışımı bir dövüş sporu olan "pangration" ve güreşle ilgilendi, Panathenaia yarışmalarında bu branşlarda birinci oldu. Erken yaşlarda spordan uzaklaştı ve resim sanatına gönül verdi. Tragedya yazarı

olarak ünlendikten sonra bile Megara'da resimlerinden övgüyle bahsedildiği söylenir. Daha sonra Prodikos'tan hitabet, Anaksagoras'tan felsefe dersleri aldı, Protagoras ve Sokrates'le yakın dostluklar geliştirdi. Okumaya çok meraklıydı ve döneminin en zengin kitaplıklarından birine sahipti. Salamis'te iki girişi olan bir mağaraya sığınmaktan hoşlanır, deniz manzarasının karşısında kitap okur, eserlerini yazardı. Genel kültürü bunca geniş olan Euripides çağdaşları tarafından "sahnelerin filozofu" olarak tanındı. Tiyatroya pek ilgi duymayan Sokrates'in arkadaşının eserleri sahnelendiğinde onları mutlaka izlediği söylenir.

Melito ve Khoirini adlı iki kadınla iki başarısız evlilik yaptı. Antik yazarlar eserlerinde kadınları kötü göstermesini başarısız evlilikleriyle açıklamaya çalışırlar. İlk eşinden Mnesarkhides (tüccar), Mnesilokhos (aktör) ve Euripides (tragedya yazarı) adlı üç oğlu oldu. En küçükleri ve adaşı Euripides, babasının erken ölümüyle sahnelenemeyen *Bakkhalar* ve *Iphigenia Aulis'te* tragedyalarını sahneledi.

Komedy yazarlarının sert eleştirilerinden ve çağdaşlarının değerini anlayamamasından rahatsız olarak hayatının sonlarına doğru, MÖ 408'de Atina'yı terk etti. Önce Thesalia'nın Magnesia şehrinde kaldı. Orada ona vergi muafiyeti tanındı, büyük sevgi ve saygı gösterildi. Daha sonra Makedonya Kralı Arkhelaos'un davetini kabul ederek Pella'ya gitti. Sanatların koruyucusu Arkhelaos, krallığının başkentinde tragedy yazarı Agathon, besteci Timotheos, ressam Zeukses gibi sanatçıları toplamıştı. Euripides burada *Arkhelaos*, *Temenides* ve *Bakkhalar* tragedyalarını yazdı. Tarihçiler ilk kez Pella'da sahnelenen bu tragedyaları Makedonya Krallığı'nda halkın Yunanca konuştuğunun kanıtı olarak gösterir.

Euripides MÖ 406'da Amphipolis'te öldü ve Arethusa'da görkemli bir anıt mezara defnedildi. Bir söylentiye göre şehir dışında gezintiye çıkan şairi ava çıkmış olan kralın av kö-

pekleri parçalamıştı. Kaynaklar meslektaşını anmak üzere Sophokles'in o yılki tiyatro temsillerine matem elbisesiyle çıktığını ve korosunu sahneye çelenk taktırmadan çıkardığını aktarır. Atinalılar daha sonra Dionysos Tiyatrosu'nda ozanın bronz heykelini diktiler. Heykel ozanı asık suratlı, üzgün ve düşünceli gösteriyordu.

Eserleri

Euripides 81'inin adı bilinen toplam 92 eser yazdı. Biri satyrikon drama olmak üzere bunlardan 19'u günümüze kadar geldi. MÖ 455'te *Peliades* ile ilk kez katıldığı Büyük Dionysia drama yarışmasında üçüncü oldu. İlk birinciliğini otuz dokuz yaşında, bugün adı bilinmeyen bir eserle MÖ 451'de kazandı. Yarışmalara bunca katılmasına karşın, biri MÖ 405'te ölümünden sonra olmak üzere sadece beş birincilik kazandı. Ancak yeniliklere açık olduğu için gençler tarafından çok sevildi. Yazıldıkları tarihlerde çağdaşlarının beğenisine pek hitap etmeyen eserlerinin değeri zamanla anlaşıldı. Aiskhylos'un ve Sophokles'in yedişer eseri günümüze kadar eksiksiz gelirken, Euripides'in iki büyük rakibinin toplamından daha fazla eseri bu şansa sahip oldu.

Klasik dönemin eleştirmenleri üç büyük ozanın eserlerini değerlendirirken, Aiskhylos'un Pers savaşları döneminin cesur savaşçı ve dindar insanını, Sophokles'in de Perikles yönetimindeki Altın Çağ'ın her alanda aşırılıklardan kaçınan dengeli ve uyumlu Atinalısını anlattığında birleşirler. Euripides sofistlerin öğretisiyle şekillenen kuşkucu ve bütün değerleri sorgulayan çağının bireyini anlatır. İlk iki ozanın oyunlarının kurgusu kahramanların ilahi irade ve kader gibi dış güçlerle çatışmalarına dayanır. Euripides'te ise trajik kurgu insanın iç dünyasında şekillenir. Çatışma bilinçle bilinçdışı, arzularla görev arasındadır.

Üç ozanın mitolojik geleneğe yaklaşımları da farklıdır. Aiskhylos tanrılara atıfta bulunan mitleri “kutsal gelenekler” olarak görür, onlarda ilahi bir derinlik olduğuna inanır. Sophokles yüzeysel sembollere bağnazca bağlılığa ve ataların kültürel mirasına saygısızlığa kapılmadan mitlere dengeli yaklaşır, onlardan yararlı dersler çıkarır. Anaksagoras’ın öğrencisi ve Sokrates’in arkadaşı Euripides diğerlerinden farklı olarak geleneği sorgular. Tanrıları kaba ve adalet duygusundan yoksun gösteren mitleri kabullenmekte zorlanır. Tanrıların kötü şeyler yapmadığını, iyiliği amaçlayan manevi güçler olduğunu söyler.

Euripides yazmaya başladığında tragedya Aiskhylos ve Sophokles’in katkılarıyla gelişimini tamamlamıştı. Ancak büyük ozanların sonuncusu özellikle son eserlerinde yoğun biçimde kullandığı bazı yenilikler getirdi. Konularını esinlendiği geleneksel mitosları özgürce değiştirdiği ve kahramanlarının karakterlerini çok karmaşık çizdiği için izleyicileri seyredecekleri oyuna hazırlayan uzun ve ayrıntılı önsözler geliştirdi. Monolog şeklinde verilen önsözler *İon*, *Bakkhalar* ve *Hippolytos*’ta olduğu gibi bir tanrı tarafından okunduğunda bazen tragedyanın gelişimi ve sonu hakkında ipuçları da veriyordu.

Karmaşık olay örgüsü ve kahramanlar arasındaki sert çatışmalar oyunu çıkmaza sürüklediğinde bunu çözmek için “deus ex machina” kullanımını getirdi. Mekanik bir aygıt yardımıyla sahneye yukarıdan bir tanrı karakterinin indirilmesi anlamına gelen bu yenilik beklenmedik çözümler üretebiliyordu ve kısa sürede diğer ozanlar tarafından da benimsendi. Bazı çağdaşları ve özellikle komedi yazarları “mekanik tanrı” kullanmasını Euripides’in kurgulama yetersizliğine verdiler.

Euripides’in koro bölümleri diğer ozanlarda olduğu gibi tragedyanın konusuyla sıkı sıkıya bağlı değildir. Tragedyadan bağımsız birer şiir olarak da okunabilirler. Plutarkhos’a

göre Sicilya'da tutsak düşen Atinalı askerler onun şiirlerini okuyarak katı Syrakusalıları yumuşatıp su ve yemek vermelerini sağlamıştı.¹ Oyunlarında kurgu ön plandayken, koronun işlevi, *Troyalı Kadınlar* ve *Bakhhalar* gibi önemli yer kapladığı bazı eserleri dışında yüzeyseldir. Etik ve felsefi mesajlar vermekten hoşlanır. Kahramanlarının ruhsal durumlarını, endişelerini ve tutkularını sergiler. Tragedyalarında birey ilk kez toplumun önüne geçer.

Euripides hayatının hiçbir döneminde aktif siyaset yapmadığı halde oyunlarında siyasi düşüncelerini sergilemekten hoşlanır. Döneminin sorunlarına vatandaş mantığıyla değil, daha çok felsefeci mantığıyla yaklaşır. Toplumu felakete sürükleyen demagoglara olduğu kadar kibirli oligarşi mensuplarına da karşıdır. Siyasi hayatta sağduyunun ve düzenin hayranıdır. Kentleri orta sınıfların ve özellikle kendi elleriyle toprağı işleyenlerin ayakta tuttuğuna inanır.

Aristoteles *Poetika*'da Euripides'i ozanların en trajiği olarak nitelemesine karşın yapıtlarını pek başarılı bulmaz. Sophokles'in tragedya karakterleri hakkındaki bir değerlendirmesini aktararak ozanı şöyle eleştirir: "Sophokles karakterleri olmaları gerektiği gibi gösterirken, Euripides onları oldukları gibi gösterir." Euripides belki de bu yüzden, çağdaş tiyatroya en yakın eserler veren klasik ozan ya da modern ozanların ilki olarak nitelenmektedir.

Euripides'in günümüze kadar gelen eserleri alfabetik sırayla şunlardır:

Alkestis (Günümüze ulaşan en eski tarihli oyunu.)

Andromakhe

Bakhhalar (Ölümünden sonra oğlu Euripides tarafından sahnelenip birincilik ödülü aldı.)

Elektra

Fenikeli Kadınlar

Hekabe

1 Plutarkhos, *Paralel Hayatlar*, *Nikias*, 29.

Helene

Herakles

Heraklesoğulları

Hippolytos (Birincilik ödülü.)

İon

İphigenia Aulis'te (Ölümünden sonra oğlu Euripides tarafından sahnelenip birincilik ödülü aldı.)

İphigenia Tauris'te

Kyklops (Antikiteden günümüze kadar eksiksiz gelen tek satyrikon drama.)

Medea

Orestes

Resos (Euripides'in eseri olmadığı konusunda kuşkular vardır.)

Troyalı Kadınlar

Yakarıcılar

Herakles

Herakles (Ἡρακλῆς) ya da *Çıldırın Herakles* (Ἡρακλῆς Μαινώμενος) MÖ 421-415 yılları arasında yazılmış olmalı. Yunan mitolojisinin önemli figürlerinden Herakles'in cinnete kapılarak oğullarını öldürmesi mitinden esinlenmiştir.

Buna göre: Zeus, kocası Amphitryon'un kimliğine bürünerek güzel Alkmene ile birlikte olur ve bu birliktelikten Herakles doğar. Zeus'un kıskanç karısı Hera, hıncını Herakles'ten almak ister ve onu mahvetmeye ant içer. Düşmanlığını çeşitli vesilelerle gösterir ve son olarak Herakles'in cinnet geçirmesini sağlayarak çocuklarıyla karısını öldürmesine neden olur. Herakles kendine geldiğinde suçlarından arınmaya çalışır. Hera Apollon kâhini Pythia aracılığıyla, arınması için Tiryns kralı Eurystheus'un hizmetine girmesini ve onun vereceği görevleri yerine getirmesini ister.

Karısının Herakles'ten nefret ettiğini bilen Zeus, hem Herakles'in sonsuz üne erişmesi hem de Hera'nın memnun olması için kendisinden istenenleri yaparsa ona ölümsüzlük bahşedeceğini söyler. Oyunda sıklıkla değinilen Herakles'in on iki görevi sırasıyla aşağıdaki gibidir:

1. Nemea aslanını öldürmek.
2. Lerna Gölü'ndeki yüz başlı canavar Hydra'yı öldürmek.
3. Artemis'in kutsal hayvanı, altın boynuzlu Kyreneia geyiğini avlamak.
4. Erymanthos Dağı'nda yaşayan büyük yabandomuzunu öldürmek.
5. Augeias'in ahırlarını temizlemek.
6. Stympalia Gölü'nün kuşlarını öldürmek.
7. Girit'in azgın boğasını yakalamak.
8. Diomedes'in atlarını çalmak.
9. Amazonlar kraliçesi Hippolyte'nin kemerini almak.
10. Geryones'in sığırlarını çalmak.
11. Hesperidlerin elmalarını getirmek.
12. Hades'in köpeği Kerberos'u yeryüzüne çıkarmak.

Herakles'in cinnete kapılarak karısıyla çocuklarını öldürmesi, mitin ana unsurudur. Ancak mitin aslında Herakles kahramanlıklarını işlediği büyük suçtan arınmak için yaparken, Euripides cinayetleri kahramanlıklardan sonraya alır. Mitolojik kahramanın ünü ve gücü doruktayken bir anda her şeyini yitirmesini anlatarak, hayatın trajik yönünü ve kaderin değişkenliği vurgular.

Sophokles'in aynı adlı tragedyasında Aias'ın çılgınlığa kapılmışken yaptığı kötülüklerin farkına vardığında perişan olması gibi, Herakles de kendine geldiğinde yaptıklarına çok üzülür. Ancak iki kahramanın gösterdiği tepki, Sophokles'in görkemli dünyasından Euripides'in farklı bir ahlak anla-

yışının egemen olduğu sıradan insanların dünyasına geçişı simgeler. Aias hareketlerinin bedelini ödemek üzere intihar etmekten başka bir çözüm üretemez. Herakles de ilk başta bunu düşünür. Ancak Theseus, ömür boyu içini kemirecek olan vicdan azabına katlanarak yaşamaya devam etmesinin, daha büyük cesaret istediğine onu ikna eder.

Euripides'in *Herakles*'i, Seneca'nın en önemli eserlerinden biri olan *Hercules Furens* (Çıldıran Herkül) tragedyasına esin kaynağı olmuştur.

Çeviride oyunun eski Yunanca aslı (*Euripidis Fabulae*, vol. 2. Gilbert Murray, Oxford, Clarendon Press, Oxford, 1913) kullanıldı. Yapılan çeviri, çağdaş Yunanca (Georgios Blanas, Nefeli, 2011 – Theodoros Mauropoulos, Zitros Yayınları, 2006 – Tassos Roussos, Kaktos Yayınları, 1993 – Kostas Varnalis, Feksis Yayınları, 1911) ve İngilizce (G. Theodoridis, 2012 – Edward P. Coleridge, 1891) çevirileriyle karşılaştırıldı.

HERAKLES
Ἡρακλῆς Μαινόμενος

EURIPIDES
Εὐριπίδης

Kişiler

AMPHİTRYON	Alkmene'nin eşi ve Herakles'in ölümlü babası
MEGARA	Kreon'un kızı ve Herakles'in eşi
KORO	Thebaili yaşlılar
LYKOS	Thebai kralı
HERAKLES	Zeus ile Alkmene'nin oğlu
İRİS	Tanrıça, Hera'nın habercisi
LYSSA	Çılgınlık tanrıçası
HABERCİ	(Herakles'in)
THESEUS	Atina kralı

Prologos (1 – 105)

(Herakles'in Thebai'deki sarayının önü. Kurtarıcı Zeus sunağına sığınmacı olarak gelen Amphitryon,¹ Megara ve Herakles'in çocukları sunağın merdivenlerinde oturmaktadır.)

AMPHİTRYON

Eşini Zeus'la paylaşan, Herakles'in babası
ben Argoslu Amphitryon'u hangi ölümlü
tanımaz? Babam, Perseus'un oğlu Alkaios'tu.
Burada, toprağa ekilen ejderha dişlerinden biten
insanların ülkesi Thebai'de² yaşıyorum. 5
Ares onlardan birkaçının hayatını kurtardı

-
- 1 Tıryns Kralı Alkaios ile Pelops'un kızı Astydamaia'nın oğlu. Amcası ve kayınpederi Mykenai Kralı Elektryon'u kazara öldürünce Thebai'ye sığındı. Bir savaş için sefere çıktığında Zeus onun kılığına girerek eşi Alkmene ile birlikte oldu. Aynı gece geri dönen Amphitryon da eşiyle birlikte oldu. İki farklı erkekten hamile kalan Alkmene Zeus'tan Herakles'i, Amphitryon'dan İphikles'i doğurdu. Herakles adı "yiğit olmayı mümkün kılan özelliklerin tümü" [ἥρα = hera] ve "şan" anlamına gelen [κλέος = kleos] kelimelerinden türetilmiştir ve "yiğitliğiyle nam salmış" anlamına gelir. Zeus Alkmene'den sonra bir daha hiçbir ölümlü kadınla birlikte olmadı.
 - 2 Tyros Kralı Agenor ile Telephassa'nın oğlu, Phoiniks ve Europe'nin kardeşiydi. Delphoi kâhinleri bir ineği izlemesini ve onun yere ilk çöktüğü noktada bir kent kurmasını öğütledi. Öldürdüğü bir ejderin dişlerini toprağa gömünce, bunlardan Thebai soylularının ataları olan silahlı adamlar türedi.

ve çocuklarının çocuklarıyla Kadmos'un
kentini kurdular. Günün birinde buranın kralı,
Menoikeus'un oğlu Kreon doğdu ve o da, şanlı
Herakles sarayına gelinim olarak getirdiğinde 10
Kadmosluların düğün şarkıları eşliğinde
yolcu ettiği yanımda duran Megara'nın babası
oldu. Oğlum karısıyla ailesini yaşamakta
olduğum Thebai'de bırakarak, amcam
Elektryon'u öldürdüğüm için sürgün edildiğim, 15
Kyklopların³ inşa ettiği surlarla çevrili Argos'a
yerleşmek istedi. Acılarımızı dindirmek
ve memleketimiz Argos'a geri dönmemizi
sağlamak için Kral Eurystheus'la bedeli ağır
bir anlaşma yaptı. Ya Hera'nın zoruyla⁴ 20
ya da kaderi öyle diye dünyayı şiddetten
kurtaracak.⁵ Üstlendiği bütün diğer görevleri
yerine getirdikten sonra sonuncusu için
üç gövdeli köpeği gün ışığına çıkarmak üzere
Tainaros'tan⁶ Hades'e indi ve

henüz geri dönmedi. 25

Kadmosluların eski bir efsanesine göre
vakti zamanında yedi kapılı kentin başında
Lykos adında biri varmış. Dirke'nin kocasıymış
ve Zeus'un oğulları, beyaz atlara binen Amphion

3 Antik Yunanlılar Tunç Çağı'nın surlarının büyük kaya ve taş bloklardan yapıldığına bakarak, ancak Kyklops benzeri devler tarafından inşa edilebilecekleri düşüncesiyle onlara Kyklops Surları adını vermişlerdi.

4 Hera, Alkmene'ye duyduğu kıskançlık yüzünden Herakles'ten nefret ediyordu. Hermes, Herakles'in ölümsüz olabilmesi için Hera uykudayken sütünü emsin diye bebeği gizlice tanrıçanın kucığına verdi. Hera uyanınca çocuğu geri itti ve memesinden akan süt [γάλα = gala] gökyüzünde bir şerit gibi yayıldı. Bundan böyle ona [γαλαξίας = galaksias] (Samanyolu) adı verildi.

5 Herakles'in Görevleri hakkındaki en yaygın efsane olayı başka şekilde anlatır. Delphoi Tapınağı'ndaki kadın kâhin Pythia, çıldırarak çocuklarını öldüren Herakles'in günahlarından arınması için, ondan kuzeninin hizmetine girerek bu görevleri yerine getirmesini ister.

6 Mora Yarımadası'nın en güneyindeki burun. Buradan yeraltındaki Hades'e inen bir yol olduğuna inanılıyordu.

ve Zethus kral olmadan önce kenti yönetmiş. 30
Aslen Thebaili olmayıp buraya Eubolia'dan gelen
ve onunla aynı adı taşıyan, soyundan biri
kentin düzenini bozan isyanlardan yararlanarak
Kreon'u öldürüp tahta geçti. Bu yüzden şimdi,
göründüğü kadarıyla Kreon'la akrabalığım 35
başına büyük belalar açtı. Yeni kral Lykos
hazır oğlum Herakles yeraltı dünyasındayken,
bir cinayeti başka bir cinayetle unutturmak
düşüncesiyle onun karısını, çocuklarını⁷
ve –hiçbir işe yaramayan yaşlı halimle 40
erkeklerin arasında sayılabilirsem– beni
öldürmek istiyor. Çocuklar büyüdüklerinde
annelerinin babasının intikamını almak isterler diye
korkuyor. Oğlum yeraltının karanlıklarına
inerken sarayında çocuklarını korumak üzere 45
beni bırakmıştı. Bu yüzden, hayatlarını
kurtarmak için onları alıp anneleriyle birlikte,
oğlumun Minyailerle⁸ savaşından zaferle
çıktıktan sonra zaferinin anısını yaşatmak üzere
yaptırdığı, kurtarıcı Zeus'un sunağına sığındım. 50
Hiçbir şeyimiz olmadan, giyeceğe, yiyeceğe
ve suya muhtaç, çıplak toprağın üzerine
uzanmış bekliyoruz. Evimizden kovulduk
ve hiçbir kurtuluş umudumuz kalmadı.
Bazı dostlarımın gerçek dost olmadığını 55
gördüm, gerçek dostlarımın da yardım edecek
gücü yok. Felaketler insanlara bunları yaşatır.
Az da olsa sevdiğim hiç kimsenin
dostlarını bu şekilde sınamasın tanrılar.

7 Herakles'in Megara'dan üç oğlu olmuştu. Adları Therimakhos, Deikoon ve Kreondiades'ti.

8 Boiotia'nın Orkhomenos kenti yakınlarında yaşayan Minyailer Thebaililere vergiye bağlamıştı. Herakles onlarla savaştı ve savaştan zaferle çıkarak bu kez Minyaileri Thebaililere daha önce aldıklarının iki katı vergi vermeye zorladı.

MEGARA

Bir zamanlar hebai ordusuna zafer kazandırarak 60
Taphosluların⁹ ülkesini fetheden yaşlı adam,
insanlar hiçbir zaman tanrıların işlerini
anlayamaz. Babam açısından şanslıydım.
Vaktiyle sahip olduğu zenginliklerle,
çocuklarıyla ve onu ellerine geçirme mutluluğuna 65
erişenleri uzun kargıların hedefi yapan
krallık erkiyle büyük kıvanç duyuyordu.
Beni de yasal eşi olarak oğlun Herakles'e verdi.
Ama şimdi bütün bunlar silinip yok oldu.
Seni, beni ve kanatları altına sığınan 70
yavrularını koruyan kuşlar gibi kolladığım
Herakles'in çocuklarını ölüm bekliyor yaşlı adam.
Bana sürekli sorular yöneltiyorlar: "Anne,
babamız nerede? Neler yapıyor? Ne zaman
geri dönecek?" diye soruyorlar. Daha çok küçük 75
olduklarından babalarını arıyorlar, ben de
yalanlar uydurarak onları kandırıyorum.
Kapı çaldığında babalarının dizlerine
sarılmak için heyecanla yerlerinden fırlıyorlar.
Onlara nasıl bir umut verebilir, nasıl bir kurtuluş 80
vadedebilirsin yaşlı adam? Tek dayanağım sensin!
Kentten çıkışları tutan muhafızlar bizden güçlü,
fark edilmeden buradan kaçmamız mümkün değil
ve hiç umudum kalmadı artık dostlarımızın
yardım edeceğine dair. Neler düşündüğünü 85
açıkça söyle de ölmeye hazırlanalım.

AMPHİTRYON

Böyle konular hakkında iyice düşünmeden

9 Homeros'un da andığı Taphoslular iyi kürek çeken, deniz ticaretinde ve korsanlıkta uzmanlaşmış bir halktı. İyonya Denizi'nde Leukada Adası yakınlarında bulunan ve günümüzde de aynı adı taşıyan birkaç küçük adada yaşıyorlardı.

konusmak kolay değildir kızım. Gücsüz
olduğumuza göre zaman kazanmaya çalışalım.

MEGARA

Hüzne teslim olmak mı yoksa yaşamak mı istersin? 90

AMPHİTRYON

Yaşamı ve umudu seviyorum.

MEGARA

Ben de öyle, ama umulmayacak şeyler ummamalıyız
yaşlı adam.

AMPHİTRYON

Felaketleri geciktirmekte yarar var.

MEGARA

Ama hüznle geçen zaman acı veriyor!

AMPHİTRYON

Başımıza gelen bunca felaketin ardından 95
keşke bahtımız açılabilseydi ve oğlum, eşin
yanımıza gelebilseydi. Ama sen yine de
sakinleş ve sil çocukların gözlerinden akan
gözyaşlarını. Tatlı sözlerle avut onları,
yalan dolu masallarla kandır. Ölümlülerin 100
dertleri zamanla yumuşar, fırtınalar
hep aynı güçle esmez ve mutlu insanların
sonsuz kadar sürmez mutluluğu. Her şey
sürekli bir uçtan diğerine gidip gelir.
Cesur insan her zaman umut edebilendir, 105
korkaklara özgüdür umutsuzluk.

Parodos (107 – 137)

KORO

Acıklı şarkılar söylemek için strophe
yüksek tavanlı sarayın
dinlenme odalarına geldim
değneğime tutunarak. Yaşlı 110

bir kuş gibiyim, sadece sestem ibaret,
gece düşlerinin soluk bir gölgesi!
Korkuyor olsam da istekliyim!
Çocuklar, çocuklar, babasız çocuklar!
Yaşlı adam ve sen zavallı kadın, 115
Hades'te yitip giden kocasının
arkasından iç çeken.
Kaba taşlarla döşenmiş antistrophe
yokuşu tırmanan ağır yüklü
bir arabaya koşulmuş taylorınki gibi 120
yorulmasın ayaklarınız,
ağırlaşmasın bedeniniz.
Sendeleyenin koluna girin,
giysisinden tutup destekleyin.
Yaşlılar yardımcı olsun yaşlılara! 125
O yaşlılar ki vakti zamanında
cephede kargılarını taşımış,
yaşıtlarıyla birlikte savaşarak
şanlı vatanlarını onurlandırmıştı!
Bakın, fıldır fıldır dönen 130
parlak gözleri
nasıl da babalarına benziyor.
Bu çocukların başından
hiç eksilmedi felaketler
ama yitirmediler çekiciliklerini. 135
Ah Hellas! Bunları yok ederek
ne değerli müttefikler yitireceksin!

I. Epeisodion (138 – 347)
(Lykos maiyetiyle sahneye girer.)

KORO

Ülkenin kralı Lykos'un
bu tarafa doğru geldiğini görüyorum.

LYKOS

İzin verilerse Herakles'in babasıyla yakınlarına 140
bir şey sormak isterim. Efendiniz olduğuma
göre de her soruma yanıt vermelisiniz.

Ömrünüzü daha ne kadar uzatmak istersiniz?
Ölümden kurtulmak için ne umudunuz, 145
ne gücünüz var? Yoksa Hades'te bulunan

şunların babasının imdadınıza yetişeceğine mi
inanıyorsunuz? Ölmeniz gerektiğine göre yasınızı
ne diye böyle abartıyorsunuz? Sen Zeus'un yattığı
kadınla yatmakla, oğlunun babalığını onunla
paylaşmakla, sen de en büyük kahramanın 150
karısı

olmakla bütün Hellas'ta boş boş böbürleniyorsunuz.
Kocan bataklık canavarını öldürüp yok ederek¹⁰
ya da dediklerine göre Nemea aslanını ağla
yakalayıp çıplak elleriyle boğarak önemli
bir şey mi yaptı sanki?¹¹ Mücadelenizi böyle mi 155
veriyorsunuz? Herakles'in oğulları bu nedenler
yüzünden mi hayatta kalmalı? O canavarlarla
boğuşarak hiç yiğitlik göstermeden, hak etmediği
bir üne kavuştu. Başka her şeyde çok güçsüzdü.

10 Argolis'in Lerna bataklığında yaşayan çok başlı Hydra canavarının nefesi bir insanı öldürecek kadar zehirliydi. Bu canavarın öldürülmesi Herakles'in on iki görevinden ikincisidir. Hydra'nın Lerna'daki yuvası, ölümden sonraki dünya ile insanların dünyası arasındaki kapının tam ağzındaydı ve kesilen her başın yerine iki baş çıktığı için canavarın öldürülmesi çok zordu. Yeğeni İolaos Athena'nın da yardımıyla canavarın kesilen başlarının bir daha çık-maması için boyunlarının meşaleyle yakılmasını akıl etti ve yaktığı meşaleyi Herakles'e uzattı. Herakles kestiği başlarından birini bir kesede saklayarak, onun zehirli kanını daha sonraki görevlerinde oklarında kullandı.

11 Argolis'in Nemea vadisinde yaşayan ve etrafa dehşet saçan aslanı öldür-rüp postunu yüzmek Herakles'e kuzeni Eurystheus tarafından verilen on iki görevin ilkiydi. Aslanı herhangi bir silahla öldürmek mümkün değildi. Herakles onunla saatlerce güreştikten sonra kolları ile boğarak öldürmeyi başardı. Aslanın postunu yüzemeyen kahramanın imdadına yaşlı bir kadın kılığına giren Athena yetişti ve onu kendi pençeleriyle yüzmesini söyledi. Herakles hiçbir kesici aletle kesilemeyen bu postu bir zırh gibi kuşanarak diğer görevlerini gerçekleştirirken kullandı.

Hiçbir zaman sol eliyle kalkan taşımadı ve bir
kargıya 160
yaklaşmadı bile. Korkakların silahı olan okla savaştı¹²
ve her an kaçmaya hazırды. Yiğitliğin kanıtı
ok kullanmak değildir. Korku duymadan saf tutup
düşmanların kargılarını karşılayarak göğüs göğüse
savaşımdır yiğitlik. Davranışım saygısızlık değil, 165
ihtiyat gösteriyor yaşlı adam. Tahta çıkmak için
bu kadının babası olan Kreon'u öldürdüm
ve çocuklarını sağ bırakıp da büyüdülerinde
yaptıklarımın bedelini ödemeye niyetim yok.

AMPHITRYON

Zeus oğlunu bildiği gibi savunsun. Ama ben 170
Herakles, kendi payıma bu adamın aptallığını
gözler önüne sereceğim, çünkü sana bu şekilde
sövmesine izi veremem. Önce ağza alınamaz
suçlamasından başlayacağım. Senin korkak olduğunu
söylemek ağza alınmaması gereken bir suçlama. 175
Tanrılar şahidim olsun ki seni bu iftiradan kurtaracağım.
Zeus'un şimşegine ve dört atın çektiği arabasına sordum.
Hani üzerine binerek Gaia'nın oğulları Devleri
kanatlı oklarla bağırlarından vurarak devirdiği,
sonra da diğer tanrılarla zaferini kutladığı
arabasına. 180
Hey kralların en korkağı, Pholoe'ye¹³ git de

12 Homeros döneminde okçular değerliydi. Apollon ve Artemis gibi tanrılar, Herakles ve Philoktetes gibi mitolojik kahramanlar okçuluktaki becerileriyle tanınır. Ama klasik dönemde ordunun en değerli askerleri kılıç, kalkan ve mızrakla savaşan ağır piyadelerdi [ὁπλίτης = hoplites] ve soylular piyade saflarında savaşırdı. Okçular genellikle alt tabakalardan seçilirdi, hatta Atina'da polis görevini okla yay taşıyan İskit köleler görürdü. Lykos burada anakronizm yaparak okçuluğu aşağılama amaçlı kullanıyor.

13 Herakles, Eurymanthos'un vahşi domuzunu öldürmeye gittiğinde, Arkadia'daki Pholoe Dağı'nda yaşayan Pholos'a uğradı. Pholos arkadaşına sunmak üzere Dionysos'un armağanı bir küp şarap açtı. Şarabın kokusunu alan civardaki Kentavroslar kayalarla ve ormandan söktükleri ağaçlarla silahlanarak Herakles'e saldırdılar. O da zehirli oklarıyla bir kısmını öldürdü, diğerlerini de dağıttı.

- dört ayaklı vahşi Kentauroslara¹⁴ sor bakalım,
senin göstermelik yiğit dediğin oğlumdan
daha cesur bir yiğit gösterebilirler mi?
Seni yetiştiren Euboia'daki Dirphe Dağı'na 185
bile sorsan memleketin için yaptığın yararlı
herhangi bir şey gösteremez, hakkında iyi şeyler
söyleyemez. Oğlumun en akıllıca tercihin,
oklara bile dil uzatıyorsun. Dinle de öğren
öyleyse! Ağır piyade, silahlarının kölesidir 190
ve yanında saf tutan askerler cesur değilse
onların korkaklığı yüzünden hayatını yitirebilir.
Savaşırken kargısı kırıldığı zaman,
başka silahı olmadığı için bedeninden
ölümü uzak tutamaz. Oysa hedefini vuran 195
bir okçunun bariz bir üstünlüğü vardır:
Ardı ardına oklar atarak saldırılardan korunur,
üzerine gözlerini diken düşmanlarını kör oklarla
uzağında tutarak ölüm tehlikesine maruz kalmaz
ve hep korunaklı mevzilerden savaşır. 200
Şanstan etkilenmeden düşmanlarına
zarar verirken kendini saldırılardan korumak
savaşta yapılabilecek en akıllıca şeydir.
Anlattıklarım ile az önce söylediklerinin
baştan başa yanlış olduğunu kanıtladım. 205
Ama bu küçük çocukları neden öldürmek
istiyorsun? Sana ne kötülük yaptılar?
Bunun tek bir açıklaması olabilir, korkak
olduğun için yiğitlerin çocuklarından
korkuyorsun. Zeus adil karar verseydi 210

14 Kentauroslar Tesalya Kralı İksion ile Hera'nın buluttan yapılmış görüntüsüyle birleşmesinden doğmuşlardı. Önden bakıldığında baş, göğüs ve kolları, kimi zaman da ön bacakları insan, karınlarının arkası ve arka bacakları at biçimindeydi. Yele ve kuyrukları vardı. Dağlarda yaşayan ve çiğ et yiyen azgın yaratıklardı. İçlerinden sadece Kheiron'la Pholos iyi huylu ve yararlıydı.

daha cesur olan bizler seni öldürmeliydik,
korkaklığın yüzünden ölmeyi kabullenmemiz
çok zor. Bu ülkenin başında kalmak
istiyorsan bırak da sürgüne gidelim.
Bize karşı şiddet kullanma ki tanrı aleyhine 215
döndüğü zaman sen de şiddet görme.
Eyvahlar olsun! Hey Kadmos'un ülkesi!
Şimdi de seni hedef alacak suçlayıcı sözlerim.
Tek başına bütün Minyailerle savaşarak
Thebai'nin özgür kalmasını sağlayan Herakles 220
ve çocuklarına böyle mi yardım ediyorsun?
Hellas'ı övmüyorum ve oğluma minnetini
böyle göstermesi karşısında susmayacağım.
Emek harcayarak karayı ve denizi temizlemesi
karşılığında silahlarla, kargılarla ve ateşle 225
onun küçük çocuklarını kurtarmaya gelmeliydi.
Ama ne Thebai ne de Hellas yardımınıza
koştı çocuklarım. Artık bir fısıltıya dönüşen
ben zayıf dostunuzdan başka umudunuz kalmadı.
Çünkü eski gücümü yitirdim, yaşlılıktan 230
dizlerim tutmuyor ve direncim tükendi.
Güçlü kuvvetli bir delikanlı olsaydım
kılıcımı çektiğim gibi şunun sarı buklelerini
kanla boyardım. Kargımın korkusundan
Atlas sütunlarının ötesine kaçardı. 235

KORO

Konuşurken zorlandıklarında bile
ölümlülerin iyileri doğru şeyler söylemez mi?

LYKOS

Sen bana tumturaklı sözlerle saldır,
ben de sana sert edimlerle yanıt vereyim.

(*Maiyetine dönerek devam eder.*)

Bazılarınız Helikon'a, bazılarınız da 240
Parnassos'a giderek odunculara emir verin,

bayırlardan kalın gövdeli meşeler kesip
kente getirsinler. Odunları sunağın iki yanına
yığarak tutuşturun ve şunları canlı canlı yakın.
Bundan böyle bu ülkeyi ölmüş olan 245
eski kralının değil, benim yönettiğimi öğrensinler.
Düşüncelerime karşı çıkan siz yaşlılar da
hükümüm altında yaşayan köleler olduğunuzu
sakın unutmayın. Yoksa sadece Herakles'in
çocuklarının değil, kendi evinizin 250
barkınızın da yasını tutarsınız.

KORO

– Ares'in ejderhanın doymak bilmez
çenesinden sökerek ektiği dişlerden biten
toprağın çocukları! Sağ ellerinize destek veren
değneklerinizi kaldırıp Thebai'de doğmadığı
halde 255

başka bir yerden gelerek hiç utanmadan gençlere
hükmeden bu kötü adamın lanetli kafasını
yarmayacak mısınız? Ama bana hükmetme
keyfini hiçbir zaman yaşatmayacağım ona.
Ellerimin emeğiyle kazandıklarımı da 260
alamayacak elimden. Geldiğin yere geri dön
küstah adam. Hayatta olduğum sürece Herakles'in
oğullarını öldüremeyeceksin. Çocuklarını
korumasız bırakmak için yerin altına inmedi o.
– Bu ülkeyi mahvetmene rağmen buranın kralı
oldun. 265

Oysa Herakles bunca yararlı olduğu halde alamadı
karşılığını.

– Dosta ihtiyaç duyan ölmüş arkadaşlarıma
iyilik yaparken abartıyor muyum yoksa?
– Bir kargı kapmaya can attığı halde
güçsüzlüğünden bunu yapamayan sağ elim 270
sağlam olsaydı bana köle diyemezdin

ve onurlu bir hayat yaşırdık Thebai'de.
İsyanlardan ve kötü nasihatlerden
çok çeken bu kent aklını yitirdi. Yoksa,
hiçbir zaman buranın kralı olamazdın.

275

MEGARA

Yaşlılar, size teşekkür ederim. Dostların
sevdikleri için hiddetlenmeleri doğrudur,
ama bizim yüzümüzden efendilerinizle tartışıp
başınızı belaya sokmayın! Doğru konuştuğumu
düşünüyorsan söylediklerime kulak ver

Amphitryon. 280

Çocuklarımı seviyorum! Doğurduğum, emek verip
yetiştirdiğim çocuklarımı nasıl sevmem?
Ölümün de korkunç bir şey olduğuna inanıyorum,
ama kaçınılmaz olana direnen insan akılsızdır bence.
Kaderimizde ölmek varsa da canlı canlı alevlere

atılmak 285

olmasın sonumuz. Düşmanlarımızın eğlenmesine
fırsat tanımak ölümden beterdir gözümde. Ailemize
büyük onur borçluyuz. Sen savaş meydanlarında
çarpışarak haklı bir ün kazandın, adi bir korkak gibi
ölemezsin! Yiğitliği tanıklara gerek duymayan
eşim de çocuklarının heba olmasına razı olmaz
onursuz bir ölümle. Çocuklarının yüz kızartıcı
davranışları soylu erkeklerin yüreğini dağlar,
ben de eşimi izlemekten kaçınmamalıyım.
Umutların için neler düşündüğümü de

söyleyeyim. 295

Oğlunun Hades'ten döneceğine inanıyor musun?
Oradan hangi ölü geri gelmiş ki? Yoksa bu adamı
tatlı sözlerle mi yumuşatalım? Kesinlikle hayır!
Kaba düşmanlarından uzak durmalı insan, sadece
bilge ve iyi yetişmiş olanlarına taviz vermeli.
Çünkü onların ruhlarına seslenirsen istediklerini
daha kolay elde edersin. Çocuklar sürgün edilsin

300

diye yalvarsak mı diye düşündüm, ama kurtuluşu
utanç verici yoksullukla sarıp sarmalamak da kötü.

Derler ki yaban ellerde dastsuz gezenlerin 305

yüzüne sadece bir gün gülermiş yabancılar.

Seni bekleyen ölümü bizimle birlikte kabullen.

Soylu atalarını hatırlatırım yaşlı dostum.

Tanrıların çizmiş olduğu kaderini zorla

değiştirmek isteyen cesurdur, ama bu akılsızca 310

bir cesarettir. Değiştiremez kimse yazgısını.

KORO

Eskiden olduğu gibi kollarım güçlüyken

biri sana hakaret etse onu hemen sustururdum.

Ama şimdi bir hiçim. Bundan böyle kötü kaderini

nasıl yeneceğini kendin düşünmelisin

Amphitryon. 315

AMPHITRYON

Ölümü göze almamı yaşama tutkusu ya da korku değil,

oğlumun evlatlarını koruma isteğim engelliyor,

ama gerçekleşmesi olanaksız bir şey arzuladığımın

farkındayım. İşte, boynumu kılıcına uzatıyorum,

öldür, uçurumdan savur beni. Tek bir dileğim

var 320

kralım senden. Çocukların ölümünü görmememiz için

önce benim ve bu zavallı kadının canını al.

Bu korkunç sahneyi, analarının ve babalarının

babasının adını haykırarak can çekiştiklerini

izlemeyelim. Başka her şey istediğin gibi olsun, 325

gücümüz yok ölümü kendimizden uzak tutmaya.

MEGARA

Bu ihsanına bir ihsan daha eklersen ikimize

yapacağın iyilik ikiye katlanacak. Bizlere

kapalı tutulan sarayın kapılarını aç da çocuklarımı

cenaze törenleri için süsleyeyim. Babaevlerinden 330

başka bir beklentileri kalmadığına göre!

LYKOS

İstedığınız olacak! Açın kapıları köleler. Saraya girin
ve istediğiniz ziynetleri alın, umurumda değil
harcayacağınız kumaşlar. Süslenmeniz bittikten sonra
sizi Hades'in derinliklerine göndermek için geri
döneceğim. 335

(*Lykos maiyetiyle sahneden çıkar.*)

MEGARA

Artık başkalarının malı olan babaevinize doğru
ayak sürüyen annenizin sefil adımlarını izleyin çocuklar.
Adından başka hiçbir şeyi kalmadı size koca saraydan.

(*Megara çocuklarıyla saraya girer.*)

AMPHİTRYON

Ah Zeus! Boşuna mıydı aynı kadının yatağını
paylaşmamız?
Boşuna mıydı seni oğlumun babalığına ortak
etmem? 340

Umduğumdan çok daha az dostluk gösterdin.
Ölümlü olduğum halde büyük bir tanrı olan senden
daha ahlaklıyım. Herakles'in oğullarına ihanet etmedim.
Bashkalarının yataklarına gizlice girerek sana ait olmayan
kadınları elde etmeyi biliyorsun, ama dostlarını 345
tehlikelerden korumaktan haberin yok. Ya düşüncesiz
bir tanrısın ya da nasibini alamamışsın adaletten.

(*Amphitryon Megara'nın peşinden saraya girer.*)

I. Stasimon (348 – 441)

KORO

Altın mızrabıyla strophe I
tatlı sesli kitharasını çalarak
güzel ölümlü için 350
neşeli bir şarkı okuyor Phoibos.

Ben de Zeus'un
ya da Amphitryon'un
oğlu olduğuna bakmaksızın,
yeraltı dünyasının derinliklerine inen 355
yiğide bir methiye düzmek istiyorum.
Soylu emeklerinin erdemi
onurudur ölülerin.

Önce Zeus'un korusunu
aslandan kurtardı¹⁵ 360
ve korkunç hayvanın kafasını
sarı saçlarının üzerine geçirerek
alev rengi postunu bedenine sardı.

Öldürücü yayıyla kanatlı oklar antistrophe I
atarak dağlarda yaşayan 365
vahşi Kentaurosların soyunu kuruttu.
Düzgün akışlı Peneos Nehri,
alabildiğine uzanan ekilmemiş topraklar,
Pelion Dağı'nın eteklerindeki çiftlikler
ve komşu Homole'nin derbentleri 370
şahittir buna. O derbentler ki
Kentauroslar çamlarını söküp
silahlanarak fethetmek üzere
dörtnala saldırmıştı Tesalya'ya.

15 Herakles on sekiz yaşındayken ilk kahramanlığını göstererek Kithairon aslanını öldürdü. İri, yırtıcı ve vahşi bir hayvan olan aslan Amphitryon'un ve Thebai'ye komşu Boiotia'nın kralı Thespios'un sürülerine zarar veriyordu. Herakles ülkeyi aslandan kurtarmak için Thespios'un sarayına yerleşti ve elli gün uğraşarak ellinci günün sonunda amacına ulaştı. Herakles'ten erkek torunları olmasını isteyen Thespios, sarayında kaldığı elli gün boyunca konuğunun yatağına elli kızını her gece birer birer gönderdi. Herakles av peşinde koşmakla geçen günün sonunda o kadar yorgun düşüyordu ki farklı kızlarla yattığının farkına varamadı. Bu şekilde Herakles'in Thespio-soğulları adı verilen elli oğlu oldu.

Tarlalardaki ekinlere dadanan 375
sırtı alacalı, altın boynuzlu
geyiği de vurdu¹⁶
Oinoe'nin avcı tanrıçası
Artemis'i yücelterek.

Dizgin tanımayan, kanlı yemliklerinde strophe II 380
insan etinden oluşan lanetli yemlerini
çiğnemedi oburca yutan
Diomedes'in kısıraklarına¹⁷ gem vurup
ehlileştirerek arabasına koştu
ve Mykenai kralının 385
buyruğu gereğince
gümüş yataklı Meriç'in
ötesine geçerek sürdürdü görevini.

Pelion sahillerinde,
Anauros pınarları yakınında, 390
Amphanai'de inzivaya çekilen
yabancı gezginlerin katili

16 Arkadia'nın Keryneia Dağı'nda yaşayan dişi geyiği hiçbir avcı avlayamıyordu. Altından boynuzları ve bronzdan toynakları olan geyiğin yaydan çıkmış bir oktan hızlı koştuğuna inanılıyordu. Bu geyiğin yakalanması Eurystheus'un verdiği görevlerden dördüncüsüydi. Bir yıl boyunca geyiği Yunanistan ve Trakya'da takip eden Herakles, yorulup bir pınar başında dinlenirken yakaladı. Euripides efsaneyi biraz değiştirdi. Aktardığına göre ekinlere zarar veren geyiği öldüren Herakles boynuzlarını adak olarak Artemis'in Oinoe'deki tapınağına verdi.

17 Trakya Kralı Diomedes ülkesine gelen yabancıları kısıraklarına parçalatıyordu. Eurystheus'un Herakles'e verdiği sekizinci görev bu kısırakları alıp getirmektir. Bir gönüllüler kafilesiyle yola çıkan Herakles kısırakları yakaladı, ancak dönüş yolunda Diomedes'in saldırısına uğradı. Savaşmak için kısırakları arkadaşı Abderos'a teslim edip Diomedes'i yenilgiye uğrattı, ama bu arada kısıraklar Abderos'u parçaladı. Herakles Diomedes'i kendi kısıraklarına yem etti ve arkadaşının adını yaşatmak için o yerde Abdera adını verdiği bir kent kurdu. Kuruluş efsanesi anlatılan Abdera, Demokritos, Protagoras ve Leukippos'un memleketiydi.

Kyknos'u oklarıyla öldürdü.¹⁸

Altın dallarından elma koparmak için **antistrophe II**
güzel sesli kızların 395

günbatımındaki bahçesine gitti
ve kıvrılmış bekleyerek
yanına kimseyi yaklaştırmayan
elmaların bekçisi

sırtı alev kırmızısı yılanı öldürdü.¹⁹ 400

Umman'ı bir ucundan diğerine katederek
kürek çekenlere güvenlik sağladı.²⁰

Atlas'ın gökyüzünün ortasındaki
evine giderek ona yardım elini uzattı .
ve müthiş gücüyle 405
tanrıların yıldız gibi ışıldayan
saraylarını sırtında taşıdı.

Hellas'tan dostlarını toplayarak **strophe III**
Ares'in kızının giysilerinin süsü
altın işlemeli kemerini 410

18 Ares ile Pelopeia'nın oğlu Kyknos şiddet yanlısı bir hayduttu. Tesalya'nın Pagases bölgesinde yolcuların yolunu kesip öldürüyor, onlardan elde ettiği ganimetleri babasına adak olarak sunuyordu. Delphoi hacılarının öldürülmesine öfkelenen Apollon, Herakles'i Kyknos'a karşı kıskırttı. Herakles ile Kyknos karşılaşp teke tek dövüştüler ve Herakles hasmını öldürdü.

19 "Güneşin battığı yerin perileri" anlamına gelen Hesperidlerin bahçesi altından elmalar yetiştiren ağacıyla biliniyordu. Hera bu ağacı Gaia'nın düğün hediyesi olarak verdiği ağacın dallarından yetiştirmiş, ona bakma görevini Hesperidlere vermişti. Yüz başlı ejderha Ladon'u da bahçeye bekçilik yapmakla görevlendirmişti. Eurystheus'un Herakles'e verdiği görevlerin on birincisi Hesperidlerin bahçesindeki altın elmaları getirmektir. Herakles gökkubbeyi sırtında taşıyan Atlas'ı elmaları bahçeden çalmaya ikna etti. Ağır yükünü Herakles'e devretme karşılığında elmaları çalan Atlas, bu yükü tekrar sırtlamaya yanaşmadı. Ancak Herakles, gökkubbenin sırtına tam yerleşmediğini ve biraz kaydığını söyleyerek Atlas'ı kandırdı ve gökkubbeyi Atlas'a iade etti.

20 Herakles'e atfedilen kahramanlıklardan biri de korsanlığa son vermesiydi.

ele geçirmek üzere çıktığı ölümcül seferde,²¹
Karadeniz'in dalgalarını yararak
çok sayıda nehirle beslenen
Maiotis Gölü'nün²² etrafında yaşayan
süvari Amazonların ordusuna saldırdı 415
ve Hellas böylece barbar kızıdan
alınarak Mykenai'de muhafaza
edilen şanlı ganimete sahip oldu.

Lerna'nın katil köpeği,
çok başlı Hydra'yı 420
yakıp küle çevirdi²³
ve zehrini oklarına sürerek
Erytheia'nın üç gövdeli
canavar çobanını öldürdü.²⁴
Başka seferlerini de zafer ve mutlulukla **antistrophe III** 425
sonlandırdı. Görevlerinin sonuncusu için
herkesi ağlatan Hades'e yelken açtı
ve zavallının hayatı orada sona erdi,
geri dönemiyor artık. Yuvası
sevdiklerinden yoksun ve Hades'in teknesi, 430

21 Ares Amazonların kraliçesi olan kızı Hippolyte'ye iktidarını simgeleyen altın bir kemer armağan etmişti. Eurystheus'un Herakles'e verdiği doku-zuncu görev bu kemeri alıp kızı Admete'ye getirmesiydi. Herakles birkaç gönüllüyle Amazonlar ülkesinin başkenti Themiskyra'ya (Terme, Samsun) gitti. Hippolyte kemeri vermeye razı oldu, ancak Amazon kılığına giren Hera kahramanın maiyetindekilerle Amazonlar arasında bir kavga çıkardı. Büyüyerek savaşa dönüşen kavgada Herakles Hippolyte'yi öldürdü.

22 Azak Denizi.

23 Herakles'in ikinci görevine, Hydra'nın öldürülmesine değiniliyor. Bkz. 152. dizedeki dipnot.

24 Geryones Batı Akdeniz'de Erytheia Adası'nda hüküm süren korkunç bir titandı. Belden yukarısı üç ayrı bedenden oluşuyordu. Herakles'in onuncu görevi Geryones'in sığırlarını alıp getirmektir. Herakles adaya çıktıktan sonra sığırların çobanı Eurythion'u ve iki başlı canavar köpeği Orthros'u zeytin ağacından yapılma değneğiyle, Geryones'i de alından okla vurarak öldürdü. Büyük maceralar sonunda Mykenai'ye getirdiği sığırları, Eurystheus Hera'ya kurban etti.

tanrıların yasalarıyla insanların adaletine
ters düşen bu geri dönülmez yolculuğa
çıkarmak için çocuklarını bekliyor.

Yuvan kurtuluşunu senin ellerinden
umut ediyor, ama sen burada yoksun.

435

Gençliğimin gücüne sahip olsam
ve Kadmos'un gençleriyle birlikte
savaşta kargı sallayabilsem
cesurca çocukların yardımına
koşardım, ama ne yazık ki
mutlu gençliğim terk etti beni.

440

II. Epeisodion (442 – 636)

KORO

Bir zamanların büyük kahramanı
Herakles'in oğullarına, ölüm
yolculuğuna çıkanların giysilerini
giydirdiklerini görüyorum
ve sevgili eşi yaşlı kaynatasıyla
oğullarını sürüklüyor arkasından.
Ah zavallı ben, yaşlı gözlerimin
pınarlarını durduramıyorum artık.

445

(Amphitryon, Megara ve çocuklar sahneye girerler.)

MEGARA

Öyle olsun! Rahip kim, bu kadersiz çocuklarla
benim canımı kim alacak? Kurbanlık koyunlar gibi
hazırız Hades'in yolunu tutmaya. Çocuklarım,
uyumsuz ölümler topluluğu gibi götürüyorlar bizi,
yaşlılar, analar ve çocuklar bir arada. Benim
ve gözlerimin son kez gördüğü bu çocukların
mutsuz kaderi! Sizi doğurdum ve düşmanlarımız
arkanızdan gülsün, size nefretini kussun, yok etsin diye

450

455

bu yaşıma kadar yetiştirdim. Yazıklar olsun!
 Beni nasıl da kandırdı, bir zamanlar
 babanızdan duyduğum umut verici sözler. 460

(Her bir oğluma dönerek onlara ayrı ayrı seslenir.)

Şimdi ölmüş olan babanız Argos'u verecekti
 sana ve Eurystheus'un sarayı olacaktı
 içinde yaşayacağın ev. Pelasgosların
 bereketli topraklarında hüküm sürecektin
 ve babanın kuşandığı aslan postuyla saracaktın 465

bedenini. Sen de onları hak ettiğine babanı
 inandırdığında, çeyizimle gelen ovaları alarak
 arabaları seven Thebaililerin efendisi olacaktın.
 Belaları uzakta tutan ustaca oyulmuş sopasını
 hediye edecekmişçesine verirdi sağ eline. 470

Sana da yıllar önce uzun menzilli oklarıyla
 fethettiği Oihalia'yı vereceğini vadetmişti.
 Yiğitliğinizle kıvanç duyarak üçünüze
 birer krallık inşa ediyordu babanız, ben de
 akrabalık bağları kurmak üzere, Atina'nın, 475

Sparta'nın ve Thebai'nin en iyi ailelerinden
 gelinler bakıyordum size. Sağlam bir kapıya
 bağlanarak mutlu bir yaşam sürebilmeniz için.

Ama şimdi her şey yitip yok oldu. Kader gelin olarak
 ölüm perileri Keresleri²⁵ uygun gördü size ve kara 480

düşüncelere dalan bana gözyaşlarına boğulmamı.
 Büyükbabanız da babanızın görevini üstlenerek
 düğün yemeğinizi düzenliyor, dünürü yerine
 Hades'i koyarak. Ah, içinizden önce kimi,
 en son kimi bağrıma basayım? Kimi öpeyim, 485

25 *İlyada*'da büyük rol oynayan dişî cinler. Genellikle savaş ve şiddet sahne-
 lerinde ortaya çıkarlar ve ölen kahramanları alıp götüren Kader'i temsil
 ederler. Kanatlı, siyah, kocaman dişli, uzun sivri turnaklı korkunç varlık-
 lar olarak tasvir edilirler. Cesetleri parçalayıp yaralıların ve ölülerin kanını
 içerler.

kime dokunayım? Sarı kanatlı arılar gibi
üçünüzün iniltilerini toplayarak tek bir gözyaşı
damlasında nasıl yoğunlaştırayım? Herakles'im,
ölümlülerin sesi Hades'e ulaşabiliyorsa eğer
sana şunları söylemek isterim: Çocuklarınla 490
baban ölmek üzere, sana sahip olduğum için
gıpta edilen ben de yitip gideceğim. Yetiş
imdadımıza, kendini bir gölge gibi göstersen de.
Bir düş olarak gelmen bile yeter bana,
çünkü çocuklarını öldürmek isteyenler yüreksiz. 495

AMPHİTRYON

Sen cenaze törenimizle ilgilen kızım, ben de
gökyüzüne kaldırarak ellerimi sana sesleniyorum Zeus.
Bu çocuklara yardım etmeyi düşünüyorsan eğer
acele etmelisin, çünkü hiçbir şey yapamazsın
geç kalırsan. Sana çok kez seslendim 500
ama boşunaymış, demek ki ölmemiz kaçınılmaz.

(Koroya hitaben devam eder.)

Yaşlı dostlarım, ölümlülerin ömrü kısa,
elinizden geldiğince mutlu olmaya bakın
gece gündüz uzağında kalarak üzüntülerin.
Geçen zaman umutlarımızı yaşatmayı bilmez, 505
kendi sorunlarıyla oyalanarak çabucak uçup gider.
Yaptığım önemli işlerle herkesin hayranlığını
kazanan bana bakın! Kader tek bir gün içinde
kuştüyü gibi rüzgâra savurdu beni. Büyük zenginlik
ve mutluluğun kimseye ömür boyu nasip olduğunu 510
görmedim. Hoşça kalın sevgili dostlarım!
Son kez görüyorsunuz karşınızda yaşıtınızı.

(Megara Herakles'in yaklaştığını görür.)

MEGARA

Sevdiğim adamı görüyorum yaşlı adam! Neler oluyor?

AMPHİTRYON

Bilemiyorum kızım! Benim de nutkum tutuldu.

MEGARA

Gündüz vakti rüya görmüyorsak eğer, 515
yerin altında olduğu söylenendir bu gelen.
Ne diyorum, ne rüyalar görüyor gözlerim!
Oğlundan başkası değil bu yaklaşan,
yaşlı adam. Gelin çocuklar, yapışın
babanızın eteklerine. Koşun, ayrılmayın ondan, 520
çünkü sizin için kurtarıcı Zeus'tan aşağı değil değeri.

(*Herakles sahneye girer.*)

HERAKLES

Selam sana evim ve kapımın eşiği, yeraltından
çıkarak gün yüzüyle sizi görmek ne güzel!
Ama neler oluyor? Evimin önünde başlarında
çelenklerle ölüm giysilerine bürünmüş oğullarımı 525
görüyorum. Sevgili eşim bir sürü erkeğin arasında
ve babamın gözlerinden yaşlar akıyor. Neler geldi
başımıza? Yanlarına gidip olan biteni öğreneyim.
Kadın, nedir bu sefer evimizi vuran felaket?

MEGARA

AMPHİTRYON

Erkeklerin en sevileni! Babasının kurtuluş ışığı! 530

MEGARA

Sevdiklerini kurtarmak için tam zamanında sağ salim
yetiştin!

HERAKLES

Neler diyorsun? Nasıl bir kargaşadır bu gördüğüm baba?

MEGARA

Mahvolmak üzereyiz! Yerini alarak senin söylemen
gereken şeyleri söylediğim için bağışla beni sevgili
büyüğüm. Kadınlar erkeklerden daha dayanıksızdır 535
acılara. Çocuklarımla ben ölmek üzereyiz!

HERAKLES

Apollon adına, nasıl bir girişle başlıyorsun sözlerine!

MEGARA

Kardeşlerimle yaşlı babam öldürüldü!

HERAKLES

Ne diyorsun? Neler yaptılar, hangi savaşa katıldılar?

MEGARA

Tümünü de yeni kral Lykos öldürdü.

540

HERAKLES

Ona karşı savaştılar mı, yoksa kentte çıkan bir isyanda
mı öldüler?

MEGARA

İsyanda öldüler! Kadmos'un yedi kapılı kentine o
hükmediyor şimdi.

HERAKLES

Sen ve yaşlı babam neden korkuyorsunuz peki?

MEGARA

Kral onu, beni ve çocuklarımızı öldürmek istiyor.

HERAKLES

Ne diyorsun? Yetim bildiği çocuklarımdan niye çekiniyor
böyle? 545

MEGARA

Kreon'un ölümünün öcünü almalarından korkuyor.

HERAKLES

Ölümlere yakışan bu süslemeler de neyin nesi?

MEGARA

Ölüme hazırız artık, bunlar cenazemizde giyeceğimiz giysiler.

HERAKLES

Böyle vahşice katledilecektiniz demek? Ah kadersiz başım!

MEGARA

Hiçbir dostumuz kalmadı, senin de öldüğünü
duymuştuk. 550

HERAKLES

Böyle bir umutsuzluğa nasıl kapıldınız?

MEGARA

Eurystheus'un tellalları söyledi.

HERAKLES

Evimizi neden terk ettiniz peki?

MEGARA

Bizi saraydan çıkmaya zorladılar. Babanı yatağından
sürüklediler.

HERAKLES

Yaşlı bir adamı aşağılamaya utanmadılar mı? 555

MEGARA

Utanç tanrıçasının²⁶ yanına hiç uğramıyor Lykos.

HERAKLES

Ben yokken dostlarımız terk mi etti bizi?

MEGARA

Bahtsız insanların dostu mu olur?

HERAKLES

Onlar için Minyailerle savaştığımı ne çabuk
unuttular?

MEGARA

Tekrar ediyorum, bahtsız insanların dostu olmaz. 560

HERAKLES

Ölümü çağrıştıran bu süsleri çıkarıp atın
saçlarınızdan ve gün ışığına bakın! Aşağı
dünyanın karanlıkları parlak bir ışıltı oldu
gözlerinizde. Bunu yapmak bana düştüğü için
ilk işim olarak yeni kralın sarayına gideceğim 565

ve parçalasınlar diye iğrenç başını köpeklerin
önüne atacağım. Benden iyilik gördükleri halde
bana kötülük eden Thebaililere zaferler
kazandıran değneğimle boyun eğdireceğim.

Diğerlerini de kanatlı oklarımla vurarak 570
Dirke'nin²⁷ berrak sularını kızıla boyayacak,

26 İlk filozofların tasarlamış olduğu Αἰδώς [Aidos] tanrıçası utanma duygusunun kişiselleştirilmiş haliydi. Akropolis'te bir sunağı, Sparta'da bir heykeli vardı. Mitolojiye göre İkaros kızı Penelope'ye Odysseus'la evlenip sarayına gelin gitmeyi mi, yoksa yanında kalmayı mı tercih ettiğini sorduğunda, genç kız utanarak şalıyla başını örtmüştü. İkaros kızını Odysseus'a verip bu olayın anısına Aidos'un heykelini dikmişti.

27 Thebai'de bir pınar. Adını aynı adı taşıyan Thebai Kralı Lykos'un karısından almıştı.

İsmenos²⁸ Çayı'nı cesetleriyle dolduracağım.
Karım, çocuklarım ve yaşlı babamdan başka
kimim var hakkını savunacağım? Yakınlarım yerine
üstlendiğim görevler için boşuna çabalamışım. 575
Babaları yüzünden ölüme götürülen bu çocukları
savunmak için ölümü göze almalıyım. Çocuklarımı
ölümden kurtarmak için uğraşmazsam, Eurystheus
istedi diye deniz canavarıyla ve aslanla boğuşmamı
nasıl savunabilirim? Bana eskiden takılmış olan 580
“muzaffer Herakles” lakabını hak etmem o zaman.

KORO

Bir insanın kendi kanından olan çocuklarını,
yaşlı babasını ve eşini koruması doğrudur.

AMPHİTRYON

Seni sevenleri sevmek ve senden nefret edenlerden
nefret etmek görevindir oğlum, ama o kadar
acele etme! 585

HERAKLES

Bundan acil ve gerekli başka ne var ki baba?

AMPHİTRYON

Yoksul oldukları halde zengin geçinen
kralın birçok adamı var. Bunlar savurganlık
ve tembellikleriyle servetlerini yitirdikten sonra
başkalarının mallarına el koyabilmek için 590
isyanlar çıkararak kenti mahvettiler. Kente
geri döndüğünü gördüler, dikkat et bir araya
gelip seni hazırlıksız yakalamasınlar.

HERAKLES

Bütün kent de görse umurumda değil. Gelirken
bir kuşun konmaması gereken bir dala konduğunu 595
gördüm ve bu belirtiden sarayda kötü şeyler olduğunu
anladım. Bu yüzden önlem alarak kente gizlice girdim.

28 Thebai yakınlarından geçen Thespios Nehri'nin kolu, günümüzdeki Hagi-os İoannis Çayı.

AMPHİTRYON

İyi öyleyse! Şimdi saraya gir ve ailemizin
kutsal sunağında dua et, yüzünü görsün
babaevin. Çocuklarını, eşini ve beni ölüme 600
götürmek üzere birazdan kral yanımıza gelir.
Burada beklersen her şey en güvenli şekilde,
istediğin gibi sonuçlanır. Ama bu işi halletmeden
bütün kenti altüst etmen doğru değil oğlum!

HERAKLES

Doğru konuştun, dediğin gibi yapacağım. Şimdi eve
gireceğim. 605
Bunca zamandır uzak kaldıktan sonra Hades ve
Persephone'nin
güneş yüzü görmeyen yeraltı inlerinden çıkıp geldiğime
göre
önce evimin tanrılarını selamlamayı ihmal etmeyeceğim.

AMPHİTRYON

Gerçekten de Hades'in sarayına inmiş miydin oğlum?

HERAKLES

Evet ve üç başlı canavarı oradan alıp gün yüzüne
çıkardım. 610

AMPHİTRYON

Savaşarak mı kazandın yoksa bir tanrıçanın armağanı mıydı?

HERAKLES

Savaşta kazandım ve gizli dinî törenlere²⁹ tanık oldum.

29 Tahıl tanrıçası Demetra ve kızı Persephone onuruna her yıl düzenlenen Eleusis Gizemleri'ne değiniliyor. Antik Yunanistan'daki ritüel kutlamalarının en kutsalı ve en saygı duyulanıydı. Bu şenlikler Atina'nın batısında bulunan Eleusis kentinde, iki bin beş yüz yıldan fazla bir geçmişe sahiptiler. Büyük tapınakta bir araya getirilen adaylara önce kutsal bir içki sunulur, ardından Demetra, Persephone ve Hades'i canlandıran aktörlerin oynadığı bir drama gösterisi izletilirdi. Oynanan dramada, biçilen tahıl ölüyor ama verdiği tohumlar yeniden büyüyordu. Böylelikle adaylara, ölümün aslında kötü değil, iyi bir olgu olduğu düşüncesi aşılanıyordu. Adaylar, gelişmeye ve daha çok bilgi almaya layık bulunurlarsa, "Anaktoron" adı verilen gizli ve küçük bir tapınağa alınırlardı. Burada, büyük bir gizlilik içinde kutsal ritüel uygulanırdı.

AMPHİTRYON

Canavar şimdi Eurystheus'un sarayında mı?

HERAKLES

O şimdi Hthonia'nın korusunda, Hermione'de!³⁰

AMPHİTRYON

Eurystheus yeraltı dünyasından döndüğünü
biliyor mu? 615

HERAKLES

Bilmiyor! Önce uğrayıp sizin nasıl olduğunuza bakmak
istedim.

AMPHİTRYON

Neden bu kadar uzun kaldın yerin altında?

HERAKLES

Theseus'u Hades'ten buraya getirmek³¹ zaman
aldı baba.

AMPHİTRYON

O nerede şimdi? Memleketine mi gitti?

HERAKLES

Aşağı dünyadan kurtulduğu için pürneşe 620
Atina'ya doğru yola çıktı. Haydi çocuklar,
saraya gidiyorum, peşimden gelin. Çıkarken
olduğunuzdan daha mutlu döneceksiniz evinize.
Cesur olun ve kurulayın gözlerinizi.

Sen de kadın,
topla kendini ve böyle titreme artık. Çekiştirmeyin 625
giysilerimi. Ne uçmaya kanatlarım var, ne de
sevdiklerimi terk etmeye niyetim. Ama bırakmıyor,
daha da sıkı sarılıyorlar. Bu kadar yakından mı

30 Phoroneus'un kızı Hthonia, kardeşi Klymenos ile birlikte Peloponnesos'un kuzeybatısındaki Hermione kentinde bir Demetra tapınağı kurmuştu. Pausanias (2, 35, 10), Herakles'in Kerberos'u burada bulunan yer yarığından yeryüzüne çıkardığını yazar.

31 Herakles Kerberos'u almak üzere Hades'e indiğinde Theseus ve Peirithus ile karşılaştı. Persephone'yi kaçırmak için geldiklerinden Hades onları zincire bağlamıştı. Herakles Persephone'nin izniyle Theseus'u kurtardı, ancak Hades'in karısına göz koyduğu için Peirithus yeraltında kaldı.

duydunuz ölümün dokunuşunu? Kollarıma alıp
bir geminin arkasından çektiği sandallar gibi 630
taşıyacağım sizi. Çocuklarıma ilgi göstermekten
kaçınmayacağım. Bu konuda bütün insanlar aynıdır.
Konumu yüksek olanlar da, hiçbir şey olamayanlar da
çocuklarını sever. Sadece servetleri farklı,
kimilerinin var
kimilerinin yok. Ama bütün insanlar
çocuklarını sever. 635
(*Herakles, Megara, Amphytryon ve çocuklar saraya girerler.*)

II. Stasimon (637 – 700)

KORO

Gençliği hep sevdim. strophe I
Aitna Dağı'nın doruklarından³²
ağırdır yaşlılık,
başımın üzerine çökerek
gözlerimin ışıltısını söndürüyor. 640
Asya krallığının
bütün mülkü yerine,
altın dolu saraylar yerine
zenginlikte de yoksullukta da
her zaman güzel olan 645
gençliği yeğlerim.
Hazin ve can alıcı
yaşlılıktan nefret ederim,
dalgaların derinliklerine batsın.
İnsanların evleriyle 650

32 Euripides Engelados'un efsanesine değiniyor. Buna göre, Devler Savaşı'nda tanrıça Athena, üzerine Aitna Dağı'nı atarak onu öldürmüştü. Engelados o tarihten beri üstündeki büyük yükün altında hareket ettikçe yanardağ patlamalarına ve depremlere neden oluyor.

kentlerine hiç uğramasın,
kanat çırparak sonsuza dek
gökyüzünde süzüksün dursun.
İnsanların kavrayışıyla bilgeliğine **antistrophe I**
sahip olsaydı tanrılar, 655
erdemini karşılığı olarak
iki kat uzatırlardı
erdemlilerin gençliğini,
öldükten sonra da onları
yeni bir yolculuk için 660
yeniden gün ışığına çıkarırlardı.
Ve yaşayacakları
tek bir yaşamları olurdu kötülerin.
O zaman, gemicilerin bulutlu havada
yıldızları seçebildiği gibi, 665
iyilerle kötülerini ayırabilirdi herkes.
Oysa şimdi, iyilerle kötülerini
hiç ayırmıyor tanrılar.
Sadece servetleri artırıyor
bir o yana bir bu yana 670
kıvrılarak akan zaman.
En sevimli çifti oluşturan **strophe II**
Kharitlerle³³ Musaları³⁴
birlikte düşünmekten
hiç vazgeçmeyeceğim. 675
Şarkısız yaşamayayım
ve başımda hep bir çelenk olsun.
Yaşlı ozan hâlâ

33 Kharitler bitkilerin gelişme gücünü temsil eden güzellik tanrıçalarıydı. Doğaya, insanların ve tanrıların yüreğine neşe saçıyorlardı. Olympos'ta Musalarla birlikte yaşar, zaman zaman onlarla korolar oluşturlardı. Apollon'un maiyetinde olan Kharitler üç çıplak kız kardeş olarak tasvir ediliyordu. Adları Euphrosine, Thaleia ve Aglaia'ydı.

34 Zeus ile Mnemosyne'nin dokuz kızı (Kalliope, Kleio, Polymnia, Euterpe, Terpsikhore, Erato, Melpomene, Thaleia ve Urania). Her biri bir sanatın koruyucusu ve esin perisiydi.

Mnemosyne'nin³⁵ şarkısını okuyor.
 Apollon'un şarabını içerek, 680
 yedi telli lir ve Libya kavalı çalarak
 hâlâ yüceltmek istiyorum
 methiyelerle Herakles'in zaferlerini.
 Bana sanatlarını öğreten
 Musaları hiç durdurmayacağım. 685
 Delos'un kızları antistrophe II
 tapınağın kapısında horon vurarak
 Leto'nun şanlı oğlunun onuruna
 zafer marşları okuyorlar.
 Sarayının kapısındaki 690
 ben yaşlı ozan da, bir kuğu gibi
 zafer marşı okuyacağım sana
 yaşlı dudaklarımla,
 çünkü yüceltme vardır
 zafer marşlarında. 695
 Soylu kökenini erdemiyle
 daha da yükselten Zeus'un oğlu
 insanların yaşamına huzur getirdi
 korkunç canavarları yok ederek.

III. Epeisodion (701 – 733)

(*Lykos maiyetiyle sahneye gelir. Amphitryon saraydan çıkar.*)

LYKOS

Tam vaktinde çıkıyorsun saraydan 700
 Amphitryon. Cenaze süsleri ve giysileri için
 yeterince zaman harcadınız. Gel artık,
 Herakles'in karısıyla çocuklarına da

35 Hafızanın kişileştirilmiş şekli. Uranos ile Gaia'nın kızı olan Mnemosyne Titanidler grubundandı. Zeus Pieria'da dokuz gece boyunca onunla birlikte oldu ve bu birliktelikten dokuz Musa doğdu.

kendilerinin koyduğu şartlarda

ölmek üzere evden çıkmalarını söyle.

705

AMPHİTRYON

Perişan olduğum halde hâlâ bana zulmediyorsun kral
ve yakınlarımla ölümünden sonra küçük düşürüyorsun
beni. Gerçek bir hükümdarsan acele etmemen gerekir
böyle konularda. Ama bizi ölüme zorladığına göre
kabul etmek zorundayız. İstedığın gibi olsun!

710

LYKOS

Megara nerede? Alkmene'nin oğlunun çocukları nerede?

AMPHİTRYON

Anladığım kadarıyla kapının arkasındalar, anneleri
sanırım...

LYKOS

Ne sanıyorsun? Nasıl bir kanıtın var?

AMPHİTRYON

...Hestia'nın kutsal sunağına sığınmacı oldu...

LYKOS

Hayatını kurtarmak için boşuna yalvarıyor.

715

AMPHİTRYON

...ve umutsuzca yardıma çağırıyor ölü kocasını.

LYKOS

O burada değil ve hiçbir zaman da gelmeyecek.

AMPHİTRYON

Hayır elbette, bir tanrı onu yeniden hayata döndürmezse!

LYKOS

Saraya gidip çağır Megara'yı.

AMPHİTRYON

Öyle yaparsam bu cinayette suç ortağın olurum.

720

LYKOS

Sen vicdanınla sorunlar yaşadığına göre,
anneyle çocuklarını korkuları aşmış olan
ben getiririm. Peşimden gelin köleler, zaman
yitirmeden memnuniyetle son verelim bu tatsız işe.

AMPHİTRYON

Gitmen gereken yere git öyleyse, başka şeylerle de 725
belki bir başkası ilgilenir. Yaptığın kötülüklerin
karşılığında başına bir kötülüğün gelmesini bekle.

(*Lykos maiyetiyle saraya girer.*)

Yaşlı dostlarım, tam zamanında içeriye giriyor
cani ruhlu adam. Birilerini öldürmeye giderken
pusuda bekleyen kılıçların üzerine düşecek. 730

Ölümünü izlemeye gidiyorum. Düşmanın öldürülürken,
yaptığı kötülüklerin cezasını çektiğini görür, sevinirsin.

(*Amphitryon Lykos'un peşinden saraya girer.*)

III. Stasimon (734 – 814)

KORO

– Kötülüklerin yönü değişti. strophe I

Eski zamanların büyük kralı

Hades'ten hayata geri dönüyor. 735

Selam olsun size adalet

ve tanrıların hep değiştirdiği kader.

– Sonunda geç de olsa

senden üstün insanları aşağılamanın

cezasını hayatınla ödeyeceksin. 740

– Mutluluk gözyaşları

sel olmuş akıyor gözlerimden.

Aklımın ucundan bile geçirmiyordum

ama geri döndü bu toprakların gerçek kralı.

– Gelin yaşlı dostlarım 745

sarayın içinde neler olduğuna bakalım,

istediğim gibi acı çekiyor mu birileri?

LYKOS (*Sarayın içinden.*)

Eyvahlar olsun!

KORO

Duydukça beni mutlu eden sesler geliyor **antistrophe I**
sarayın içinden. Uzak değil artık kralın ölümü. 750

Çıglıklar atıyor yok oluşunun eşğinde.

LYKOS (*Sarayın içinden.*)

Kadmos'un ülkesi, kallesçe öldürülüyorum!

KORO

– Sen de ölüm saçmıyor muydun? Misillemeye
katlan şimdi, yaptıklarının bedelini ödüyorsun.

– Kimmiş ölümlü olduğu halde saygı göstermeyen **755**
tanrılara, kimmiş gökyüzünün kutsanmışlarının
hiçbir gücü olmadığını söyleyen düşüncesizce?

– Yaşlı dostlarım, o saygısız adam yaşamıyor artık.

– Saray suskun, dansa başlayabiliriz.

– Evet, sevgili dostlarım mutlu oldu. **760**

– Danslar, danslar ve şölenler **strophe II**
hüküm sürüyor şimdi
kutsal Thebai kentinde.

Gözyaşlarının dinmesi,

kara bahtımızın dönmesi **765**

şarkılarla kutlanıyor.

Yeni kral gitti ve Akheron'un³⁶

karanlık limanından kurtularak gelen

eski kralımız geçti başa.

Bir umut doğdu hiç beklemediğimiz. **770**

– Tanrılar, tanrılar özen gösteriyor **antistrophe II**
iyilerle kötülerini tanımaya.

İyi şans ve altın, hak etmedikleri

güce kavuşturarak aklını çeler insanların.

Çünkü kimse cesaret etmez zamanın **775**

neleri değiştirebileceğini düşünmeye

36 Acılar ırmağı anlamına gelen Akheron yeraltındaki ırmaklardan biridir. Çöllerden geçer ve yeraltından akarak ölümlerin ruhlarının toplandığı Akherusias Gölü'ne dökülür. Ruhlar, bazıları kısa bazıları daha uzun olmak üzere, Moira'nın kendilerine layık gördüğü süre kadar burada kalırlar.

ve yasaları umursamayıp hiçe sayanlar
mutluluğun kara yarış arabasını parçalar.
– İsmenos, çelenk tak başına.

strophe III

Yeniden dans edin

780

yedi kapılı kentin

taş döşenmiş sokakları. Suları

berrak kaynaklarla beslenen Dirke

ve siz Asopos'un³⁷ kızları Nympheler,

babanızın sularından ayrılarak

785

eşlik edin Herakles'in

muzaffer mücadelesini yücelten şarkılara.

Ormanlarla taçlanmış Apollon'un kayaları

ve Musaların Helikon'daki sarayları,

neşeyle seslenin tunç kalkanlı

790

topraktan doğanların soyunun

gün yüzüne çıktığı kentimize

ve surlarına. O soy ki

nesilden nesile devreder

Thebai'nin kutsal ışığını.

795

Biri Zeus'un kendisi,

antistrophe III

diğeri ölümlü iki güveyin

paylaştığı, Perseus'un

soyundan gelen gelinin³⁸ yatağı!

Bu eski kucaklayışına inancım

800

umuttan da üstün Zeus

ve geçen yıllar Herakles'in

37 Boiotia'da bir nehir ve aynı adı taşıyan tanrı. Okeanos ile Tethys'in oğluydu. Zeus yirmi kızından biri olan Aigina'yı kaçırdı. Korinthos Kralı Sisypheos kızı Zeus'un kaçırdığını söyleyince, Asopos ona teşekkür etmek için kale içinde bir su kaynağı bağışladı. Ama Zeus adının ortaya çıkmasına kızarak Sisypheos'u Yeraltı Dünyası'nda sonsuza dek büyük bir kayayı bir tepenin en yüksek noktasına yuvarlamaya mahkûm etti. Hedefe her yaklaştığında kaya yine aşağıya yuvarlanıyordu.

38 Güzelliği ve erdemıyla tanınan Herakles'in annesi Alkmene, kahraman Perseus'un oğlu Mykenai Kralı Elektryon'un kızıydı.

gücünün ışıltısını herkese gösterdi.
Pluton'un sarayından ayrılarak
yeraltının derinliklerinden 805
yeryüzüne çıktı. Tanrılar
adaleti önemsiyorsa hâlâ,
kaderi silahlı askerler arasındaki
bir çatışmada belirlenecek olan
soyu önemsiz kraldan 810
çok daha değerli
bir efendisin benim için.

IV. Epeisodion (815 – 874)

(*Sarayın üzerindeki Theologeion'da İris ile Lyssa
görünürlükler.*)

KORO

– Hey, hey, yaşlı dostlarım!
Sarayın üzerindeki bu yüzü görünce
siz de mi aynı korkuya kapıldınız? 815
– Tembel ayaklarını kaldır da
hemen git buradan.
– Kurtarıcı efendim Apollon
uzak tut benden kötülükleri.

İRİS

Gece'nin kızı Lyssa³⁹ ile bütün tanrılara 820
hizmet eden ben İris'i⁴⁰ gördüğünüz için

39 Nyks ile Uranos'un kızı Lyssa çılgınlığın tanrıçasıydı. Kovaladığı insanları delirtiyordu. Aynı zamanda sara hastalığına da onun neden olduğuna inanılıyordu. Çağdaş Yunancada “kuduz” anlamına geliyor.

40 Thaumás ile Elektra'nın kızıydı. Hem anne hem baba tarafından Okeanos'un soyundan geliyordu. Gökkuşağını ve daha genel olarak Yer'le Gök, insanlarla tanrılar arasındaki bağlantıyı simgeliyordu. Hermes gibi, tanrıların mesajlarını, emirlerini ya da öğütlerini iletmekle görevliydi. Zeus'un ve özellikle nedimesi gibi görüldüğü Hera'nın hizmetindeydi. Batı rüzgârını simgeleyen Zephyros ile birleşerek Eros'un annesi oldu.

sakın korkmayın yaşlı dostlarım. Kente
kötülük etmek için gelmedik, bizim derdimiz
Zeus ile Alkmene'nin oğlu olduğu söylenen adamlar.
Bütün acıklı kahramanlıklarını bitirene kadar 825
kaderin koruması altındaydı ve babası Zeus,
Hera'yla benim

izin vermiyordu ona zarar vermemize.
Eurystheus'un verdiği bütün görevleri yerine
getirdiğine göre, ona kendi çocuklarını öldürterek
ellerini yakınlarının kanıyla kirletmek istiyor Hera. 830
Budur benim de isteğim. Karanlık Gece'nin
evlenmemiş bakire kızı, kalbini acımaya
kapatarak bu adama çılgınlık gönder, aklını
karıştırarak çocuklarını öldürmeye ikna et.
Onu kovala, kanlı ölüm ipiyle çekiştirerek 835
Akheron'dan başında kendi elleriyle öldürdüğü
çocuklarının çelengiyle geçsin. Geçsin de
Hera'nın ve benim öfkemizin ne kadar büyük
olduğunu görsün. Bu adam cezalandırılmazsa
tanrıların itibarı yok olup insanların gücü artacak. 840

LYSSA

Soylu anneyle babadan doğdum, Gece ile
Uranos'un kanını taşıyan kızlarıyım.
Görevimden dolayı insanlar beni pek sevmez,
ben de onların evine uğramaktan hoşlanmam.
Ama kulak verecek olursanız, bir hataya 845
düşmeden Hera ile seni uyarmak isterim.
Evine gitmemi istediğiniz bu adamın insanlar
ve tanrılar nezdinde büyük bir ünü var.
yak basılmamış topraklarla vahşi denizleri
ehlileştirip inançsız insanların unuttuğu 850
tanrılara saygıyı tek başına yeniden canlandırdı.
Ona büyük bir kötülük yapmamanızı öneririm.

İRİS

Hera ile benim ne yapacağımızı söyleyemezsin!

LYSSA

Size en iyi yolu gösteriyorum.

İRİS

Akıl vermen için göndermedi seni buraya

Zeus'un karısı. 855

LYSSA

Bana yaptırmak istediklerinizi yapmak istemediğime
Güneş şahidimdir. Ama sana ve Hera'ya hizmet etmek
ve avcıyı izleyen tazi gibi peşinizden koşturmak
zorunda olduğuma göre gideceğim. Ne kükreyen
dalgalarıyla deniz, ne yeryüzünü sarsan deprem, 860
ne de acılar dağıtarak çıkan şimşek yetişebilecek
Herakles'in bağrına saplanırken ulaşacağım hıza.
Saraya gireceğim ve çocukları öldürdükten sonra
bütün odalarını yıkacağım. Çılgınlığı geçene kadar
öz çocuklarını öldürdüğünün farkında olmayacak
katil. 865

İşte bakın, hiç ses çıkarmadan dehşet saçan gözlerini
devirerek başını kaldırıyor. Saldırmaya hazırlanan
boğa gibi nefes alıyor ve yeraltının kara perilerini
çağırarak vahşice böğürüyor. Dehşet uyandıran aulos
sesiyle⁴¹ hemen korkunç dansıma kaldıracacağım
seni. 870

Soylu ayaklarıyla Olympos'a gitmek üzere yola çık İris,
ben de kimseye görünmeden Herakles'in
sarayına süzüleyim.

41 Antik Yunancada sözlük anlamı "boru" olan aulos [αὐλός] ibadetlerde, düğünlerde, hasatlarda, şölenlerde ve spor müsabakalarında çalınıyordu. Frigya kökenli olduğu ve ilkel duygulara hitap ettiğine inanıldığı için soylu bir enstrüman sayılmıyordu. Sesi sözleri bastırdığı için, müziğin şiirle birlikte icra edildiği Yunan kültüründe hoş karşılanmıyordu. Keskin bir ses rengine sahipti, gür sesli bir obuaya benzetilebilirdi.

IV. Stasimon (875 – 909)

KORO

- Ah, ah, iç çekin! Zeus'un oğlunu,
kentinizin çiçeğini koparıyorlar.
Bahtsız Hellas! Dehşet verici aulos sesleri 875
eşliğinde Lyssa'nın çılgın dansına kalkan
velinimetini yitirmek üzeresin.
– Baktığını taşa çeviren Lyssa,
Gece'nin Gorgon'u,⁴² tıslayan
yüz yılan başıyla arabasına binmiş, 880
yıkımı getirmek için atlarını kamçılıyor.
Tanrı iyi şansını çabuk döndürdü,
babaları da çocuklarını çabuk
katlederek son nefeslerini soluyacak.

AMPHİTRYON (*Sarayın içinden.*)

- Ah başıma gelenler! 885

KORO

- Zeus! Oğlunun soyunu kurutacak,
kudurmuş, kana susamış,
acımasız İntikam tanrıçaları.⁴³

AMPHİTRYON (*Sarayın içinden.*)

- Ah yuvam!

KORO

- Dans başlıyor, davul seslerinden 890
ve Bakkhos'un değneğinin⁴⁴ letafetinden yoksun...

42 Gorgonlar keskin dişli, başlarında saç yerine canlı yılanlar olan dişi canavarlardı. İçlerinde tek ölümlü olan Medusa baktığı kişiyi taşa çeviriyordu. Ama kız kardeşleri Euryale ve Stheno bunu yapamıyordu.

43 Ποιναι [Poinai] intikamın kişileştirilmiş şekliydi. Bazen arkadaşları Erinyslerle karıştırılırlar. Burada Hera'nın Herakles'ten intikam alma isteğine değiniliyor.

44 Θύρσος [Thyrso] ucunda çam kozalağı takılı, sarmaşıkla ya da şarabın simgesi olan asma dallarıyla sarılı bir değnekti. Tanrı Dionysos ya da Bakkhos'un simgesiydi.

AMPHİTRYON (*Sarayın içinden.*)

Ah evim!

KORO

...sunakta Bakkhos'un üzümlerinin suyunu
yere serpmeye değil, kan dökmeye uygun.

AMPHİTRYON (*Sarayın içinden.*)

Koşun çocuklar, kaçın!

895

KORO

Ölüm şarkısı, bu duyulan ölüm şarkısı!
Çocukların arkasından koşuyor.
Saraya çılgınlık saçmaz boşuna Lyssa.

AMPHİTRYON (*Sarayın içinden.*)

Ah felaketler!

KORO

Zavallı yaşlı baba ve çocuklarını
boş yere doğurup büyüten ana için
nasıl da üzülüyorum.
Bakın, fırtınaya tutulmuş gibi
sarsılıyor saray, çatı yıkılıyor.

900

HERAKLES (*Sarayın içinden.*)

Neler yapıyorsun saraya Zeus'un kızı?
Bir zamanlar Engelados'u şiddetle
sarstığın gibi sarsıyorsun binayı Pallas.⁴⁵

905

V. Epeisodion (910 – 1015)

HABERCİ

KORO

Ak saçlı yaşlılar..

Neden bağıırıyorsun böyle?

HABERCİ

Sarayda korkunç şeyler oldu.

KORO

Biliyorum, tellala gerek yok!

910

⁴⁵ Bkz. 637. dizedeki dipnot.

HABERCİ

Çocuklar öldü!

KORO

Eyvah!

HABERCİ

Ağlayın, çünkü ağlanacak şeyler oldu.

KORO

Gaddarca işlenmiş cinayetler, babanın gaddar elleri...

HABERCİ

Başımıza gelenleri kelimelerle anlatmak mümkün değil.

KORO

Bu büyük felaketi, babanın çocuklarını 915
katletmesini bize nasıl açıklayacaksın?
Anlat bize tanrıların bunca felaketi
bu eve nasıl gönderdiğini, zavallı
çocukların kaderini nasıl çizdiğini!

HABERCİ

Herakles kralı öldürüp cesedini dışarıya 920
attıktan sonra sarayı cinayetten arıtmak üzere
yapılacak arıtma töreni için gereken her şey
Zeus sunağının⁴⁶ önündeydi. Sıraya dizilmiş
güzel çocukları, Megara ve babası yanındaydı.
Arpa sepeti⁴⁷ sunağın etrafında dolaştırılmıştı 925
ve huşu içinde bekliyorduk. Alkmene'nin oğlu
kutsal suya batırarak söndürmek üzere sağ eliyle
meşaleyi kaldırdı ve sessizce hareketsiz kaldı.
Bekleyişi uzun sürünce çocuklar dönüp baktılar.
Artık bildikleri babaları yoktu karşılarında. 930
Çılgınca dönen gözlerinin akı kanlanmıştı
ve güzel sakalından aşağıya köpükler
akıyordu. Çılgınca gülerek şöyle dedi:

46 Evlerin avlularında Zeus σωτήρ [soteros = kurtarıcı] sunağı, evlerin içindeyse ἐρκεῖος [herkeios = eve ait olan] Zeus sunağı vardı.

47 Arınma ritüeline göre kurbanı kesecek olan bıçak arpa dolu bir sepet [ἄνοον = kanun] içinde sunağın etrafında dolaştırılırdı. Sunakta yanan meşale suya batırılır, su törene katılanlara serpilirdi. Ardından arpa taneleri yere saçılır ve kurban kesilirdi.

“Eurystheus’u öldürmeden arıtma töreninin
ateşini niye söndüreyim ki baba? Hepsini 935
bir kerede yapabilecekken niye iki kere
zahmet edeyim? Eurystheus’un kesik başını
buraya getirdiğimde bu ölümler için de
arıtırım ellerimi. Dökün yere kutsanmış suları,
atın arpa sepetini ellerinizden. Oklarımı 940
kim verecek bana, kim uzatacak değneğimi?
Mykenai’ye gidiyorum şimdi. Kyklopların
Phoinike çekülü ve duvarcı çekiciyle inşa ettiği
surları yıkmak için elimde demir levyeler olmalı.”
Arabaya binmediği halde bir arabanın üstünde 945
gidiyormuş gibi davranıyor, var olmayan atlarını
üvendireyle dürtermişçesine kollarını uzatıyordu.
Onu izleyenler bir yandan gülerken bir yandan da
korkuyordu. Bakışlırlarken içlerinden biri,
“Efendimiz bizimle dalga mı geçiyor, yoksa 950
çıldır mı?” diye sordu. Ama o saray içinde
koşmaya başladı ve erkekler bölümüne geldiğinde
Nisos’un kentine⁴⁸ vardığını söyledi. Yere uzandı
ve onuruna verilecek şölene hazırlanmaya başladı.
Bir süre bekledikten sonra, İsthmos’un⁴⁹ ormanlık 955
yamaçlarına vardığını söyledi. Giysilerini çıkarıp
çıplak kaldı, karşısında bir rakip olmadığı halde
kendiyse güreşmeye başladı ve kimi yendiğini
belirtmeden, büyük bir zafer kazandığını söyledi.
Ardından hayalinde Mykenai’ye vardı ve
Eurystheus’a 960
galiz küfürler savurmaya başladı. Bunun üzerine babası

48 Nisos, Atina Kralı Pandion’un dört oğlundan biriydi. Babası Atina’dan Megara kentine sürgüne gönderildiği yıllarda doğdu. Babasının ölümünden sonra Attika’yı fethetmek için savaştı. Kendi payına Megara kentini aldı.

49 İki kara parçasını birleştiren dar toprak şeridi anlamına gelen “isthmos” kelimesi Korinthos’taki dar toprak şeridini belirtmek için kullanılıyordu.

güçlü kolundan tutarak, “Neler oldu sana oğlum? Neden öyle tuhaf davranıyorsun? Az önce işlediğin cinayetler mi çılgına çevirdi seni?” diye sordu.

Ama Herakles korku içinde kolunu çekiştirip 965
yalvaranın Eurystheus’un babası olduğunu
sanarak onu yere itti ve Eurystheus’un çocukları
olduğunu sandığı öz oğullarını öldürmek üzere
sadağından oklar çıkardı. Çocuklar korku içinde
sağa sola savruldu. Biri bahtsız anasının eteğine 970
sığındı, diğeri bir sütunun gölgesine gizlendi,
üçüncüsü de küçük bir kuş gibi sunağın altına
büzüştü. Megara, “Ne yapıyorsun, öz oğullarını mı
öldüreceksin?” diye çığlık attı. Aynı şekilde babası
ve köleler de bağırdı. Ama o bir ölüm çemberi
çizerek 975

oğlunu sütunun etrafında kovaladı ve bir köşeye kısıtıp
karaciğerine nişan aldı. Çocuk sırtüstü yere devrildi
ve canını teslim ederken taş sütunu kanıyla kırmızı boyadı.
Herakles kibirle, “Eurystheus’un eniklerinden biri
babasının gösterdiği düşmanlığın bedelini ödeyerek 980
önümde ölü yatıyor,” diye bağırdı. Ardından yayını
saklanmakla kurtulacağını sanarak sunağın altında
büzüşen diğer oğluna doğrulttu. Zavallı çocuk
son bir gayretle babasının dizlerine kapanarak
ellerini sakalıyla boynuna uzattı. “Kıyma bana 985
sevgili babacığım, ben senin oğlunum! Eurystheus’un
oğlu değil öldürmek üzere olduğun!” diye yalvardı.
Ama o, öldürücü okuyla vuramayacağı kadar
yakınında duran oğluna vahşi bir Gorgon bakışıyla
baktı ve değneğini örs üzerine çekiçle vururcasına 990
sarışın başına indirerek kemiklerini parçaladı.
İkinci oğlunu da öldürdükten sonra üçüncü
kurbanına doğru yürüdü. Ama onu yakalamadan önce
zavallı annesi çocuğu kolundan tuttuğu gibi evin içine çekti

ve arkasından kapıları kilitledi. Herakles Kyklops 995
surları önündeymişçesine kapıların önünü kazdı,
levyeyle kaldırdı ve kapı dikmelerini söktü.
Ardından anneyle oğulun ikisini birden
tek bir okla öldürdü. Ama yaşlı babasını 1000
katletmek üzere saldırınca hayalete benzeyen
bir görüntü canlanıverdi birden gözlerimizin
önünde. Tanrıça Athena, başında tolgası elinde
kargısıyla öldürme çılgınlığına kapılan Herakles'i
göğsüne bir kaya atarak derin bir uykuya yatırdı.
Koca yiğit yere yığılırken sırtını, çatı çöktüğünde 1005
ikiye ayrılarak yere yıkılan bir sütuna çarptı.
Biz cesaretlenerek kaçmaktan vazgeçtik
ve yaşlı babasının yardımıyla, uykusundan
uyandığında başka cinayetler
işlemesin diye onu kalın iplerle sıkıca sütuna 1010
bağladık. Zavallı adam karısıyla çocuklarını
öldürdükten sonra lanetli bir uykuya yatmış
uyuyor. Ondan mutsuz bir insan tanımıyorum.
(Haberci sahneden ayrılır.)

V. Stasimon (1016 – 1088)

KORO

– Bir zamanlar Danaos'un kızlarının Argos'un 1015
kayasında işlediği cinayet,⁵⁰ bütün Hellas'ta
duyuldu ve inanılmaz bulundu. Ama Zeus'un
bahtsız oğlunun başına gelenler önceki yılların
bütün felaketlerinden baskın çıktı, onları kat kat aştı.

50 Argos Kralı Danaos'un elli kızı amcaları Aigyptios'un elli oğluyla zorla evlendirilmişti. Düğün gecesi Danaos kızlarına birer hançer vererek kocalarını öldürmelerini istedi. En büyük kızı Hypermnestra dışında kızların tümü kocalarını öldürdü. Bunun üzerine Danaos'un kızları Hades'te dibi delik bir küpü suyla doldurma cezasına çarptılar.

– Prokne’nin biricik oğlunun öldürölüşü hakkında,⁵¹
onun Musalara sunulan bir kurban olduğunu 1020
söyleyebilirim. Ama sen kalpsiz baba, kaderin
saldığı bir çılgınlıkla yok ettin üç evladını.

– Ah, ah! Nasıl ah çeksem,
nasıl ağıt yaksam, nasıl ilahiler
okusam, nasıl ölüm dansına kalksam! 1025

*(Saraym kapıları açılarak Megara ve çocukların ölü
bedenleri görünür. Amphitryon iç çekerek dışarı
çkar. Bir sütuna bağı olan Herakles derin bir
uykuya dalmış uyumaktadır.)*

– Eyvahlar olsun!
Bakın nasıl açılıyor sarayın
çift kanatlı yüksek kapıları.

– Eyvahlar olsun!
Cinayetden sonra korkunç 1030
bir uykuya dalan bahtsız babalarının
öldürdöğü zavallı çocuklara bakın!

– Herakles’in bedeni
kalın iplerle atılmış
onlarca düğümle sımsıkı 1035
bağlanmış evin taş sütunlarına.

– Ve en sonda, daha tüyleri bitmemiş yavrularının
arkasından ağlayan dişi kuşlar gibi, ayaklarını
sürüyerek
acıklı yürüyüşü tamamlıyor yaşlı babaları.

AMPHİTRYON

Sessiz olun Thebaili yaşlılar, 1040

51 Atina Kralı Pandion’un kızı Prokne’nin kocası Tereus, baldızı Philomela’ya tecavüz eder ve kimseye söylememesi için dilini keser. Philomela başına gelenleri dokuduğı kumaşa işler. İki kız kardeş intikam almak için Tereus’un Prokne’den olan oğlu İty’si öldürüp etini ona yedirirler ve saraydan kaçarlar. Peşlerine düşen Tereus onları yakalamak üzereyken Prokne güvercine, Philomela bülbüle, kendisi de ibibiğe dönüşür.

sessiz olun! Bırakın da daldığı uykuda
başına gelen felaketleri unutsun.

KORO

Senin için gözyaşı döküyorum yaşlı adam!
Küçük çocuklar ve şanlı oğlun için!

AMPHİTRYON

Uzaklaşın, gürültü yapmayın, 1045
konuşmayın, uyandırmayın onu
rahatlatıcı, derin uykusundan!

KORO

Ah, ne korkunç bir cinayetti bu...

AMPHİTRYON

Söylediklerinizle mahvediyorsunuz beni!

KORO

Bakın yerinden kalkıyor! 1050

AMPHİTRYON

Daha alçak sesle dövünün yaşlılar.
Uyanıp iplerini koparırsa
kenti dağıtır, babasını
öldürüp sarayı yıkar.

KORO

Susamıyorum, susmam mümkün değil! 1055

AMPHİTRYON

Susun, nefes alıp almadığına
bakayım. Kulağımı göğsüne dayayayım.

KORO

Uyuyor mu?

AMPHİTRYON

Evet uyuyor! Lanetli 1060
uykusuna dalmış uyuyor
çocuklarıyla karısını katleden,
ıslık çalan oklarla vuran adam.

KORO

Dövün öyleyse!

AMPHİTRYON

Dövünüyorum!

KORO	AMPHİTRYON	
Çocukların ölümüne!	Ah, ah!	
KORO	AMPHİTRYON	
Oğlunun bahtsızlığına!	Ah, ah!	1065
KORO	AMPHİTRYON	
Yaşlı adam...	Sessiz ol, sus!	
	Yerinden kalkmak üzere	
	sağa sola dönüyor.	
	En iyisi sarayın içinde gizli	
	bir yere saklanayım.	
KORO		
Cesur ol! Oğlunun gözkapaklarını gece örtüyor.		
AMPHİTRYON		
Kulak verin! Kulak verin bana!		1070
Bunca felaketten sonra zavallı hayatımı		
kurtarmak değil niyetim. Ama babası olan		
beni de öldürürse, diğer suçlarına akraba kanı ⁵²		
dökmek de eklenecek, Erinyesler düşecek peşine.		
KORO		
Kayınbiraderlerinin intikamını		1075
almak için Taphosluların denizle		
çevrili kalesini talan ettikten sonra ⁵³		
muzaffer döndüğün zaman ölmeliydin sen.		

52 Atina yasalarına göre akrabalık, yani aynı soydan olma [συγγένεια = syngeneia] çocukların babalarıyla olan ilişkisi olarak tanımlanıyordu. Buna göre akrabalık, bir insanın doğumdan gelen kan bağıyla bağlı olduğu anne, baba, kardeş, amca, dayı, teyze ve halalarını kapsıyordu. Sonradan edinilen eşler ve çocuklar için ἔκγονος [ekgonos] terimi kullanılıyordu. Yani Atina hukukuna göre baba oğlunun akrabasıyken, oğul babanın akrabası değildi. Bu yüzden anne babanın katli çocukların katlinden daha ağır bir suç olarak görülüyordu.

53 Mykenai Kralı Elektryon'un oğulları Taphoslularla girdikleri bir savaşta ölürlere. Elektryon öçlerini almak için sefere çıkmaya hazırlanır ve dönene kadar el sürmeyeceğine yemin ettirerek kızı Alkmene'yi ve krallığını Amphitryon'a emanet eder. Amphitryon kazayla Elektryon'u öldürür, ama yeminine sadık kalır, emanete hıyanet etmez. Taphos'a saldırır ve kralın oğullarının intikamını kendisi alır. Seferden dönüşünde de Alkmene ile evlenir.

AMPHİTRYON

Gidin, gidin yaşlı dostlarım!
Doğrulamakta olan çılgından 1080
korunmak üzere saraydan uzağa kaçın.
Yoksa eski cinayetlerine yenilerini ekleyerek
altüst edecek baştan başa Kadmos'un kentini.

KORO

Ah Zeus! Öz oğluna karşı neden bu kadar 1085
acımasız bir nefret sergiledin ve onu böylesi
bir felaketler denizinin ortasına fırlattın?

Eksodos (1089 – 1428)

(*Herakles uyanır.*)

HERAKLES

Yeniden nefes alıyorum ve görmem gereken
şeyleri görüyorum. Gökyüzünü, toprağı
ve güneşin ışınlarını! Korkunç bir fırtınaya
yakalanmış, aklımı büyük bir kargaşada 1090
yitirmiş gibiyim. Nefes nefeseyim, alev alev
soluklar çıkıyor göğsümden. Ama etrafımda
cesetlerle, demir atmış gemiler gibi
elim kolum şu kırık taş sütuna sıkıca bağlı
neden yatıyorum böyle? Beni düşmanlarımdan 1095
koruyan ve gözüm gibi baktığım kanatlı oklarımla
yayım neden sağa sola saçılmışlar? Eurystheus'un
hatırı için aynı yolu izleyerek yeniden Hades'e mi
indim yoksa? Ama Hades'in neresindeyim?
Ne Sisyphos'un kayasını,⁵⁴ ne Pluton'u 1100
ne de Demetra'nın kızının kraliyet esasını
görüyorum bulunduğum yerden. Aklım karıştı,
nerede olduğumu bilmiyorum. Yakında ya da

54 Bkz. 784. dizedeki dipnot.

uzakta şaşkınlığımı giderecek bir dost yok mu?

Çünkü bildik bir şey göremiyorum etrafımda. 1105

AMPHİTRYON

Yaşlı dostlarım, felaketime yaklaşayım mı?

KORO

Ben de geliyorum, zor anında terk etmeyeceğim seni.

HERAKLES

Neden ağlıyorsun baba ve neden yüzünü örtüyorsun?

Sevgili oğluna neden uzak duruyorsun böyle?

AMPHİTRYON

Oğlum, ne yaparsan yap sen benim evladımsın! 1110

HERAKLES

Böyle dövünmeni gerektirecek neler geldi ki başıma?

AMPHİTRYON

Bunlar tanrıların başına gelse, onlar da dövünürdü.

HERAKLES

Ağır bir laf söyledin, ama hâlâ anlatmadın olan biteni.

AMPHİTRYON

Aklın başında olsa kendi gözlerinle görebilirdin.

HERAKLES

Söyle, nasıl bir felaket karartacak hayatımı? 1115

AMPHİTRYON

Cinayetler seni sarhoş etmediyse söyleyeceğim.

HERAKLES

Söylediklerin karanlık kuşklar uyandırıyor.

AMPHİTRYON

Aklın başına geldi mi diye bakıyorum.

HERAKLES

Daha önce aklımı yitirdiğimi hatırlamıyorum.

AMPHİTRYON (*Koroya hitaben.*)

Bağlarını çözeyim mi yaşlı dostlarım? Ne yapayım? 1120

HERAKLES

Beni kim bağladı böyle? Utanç verici bir durum bu.

AMPHİTRYON

Sadece başına gelen felaketleri öğren, diğerlerini boş ver.

HERAKLES

İstediklerimi öğrenmem için susmam yetecek mi?

AMPHİTRYON

Ah Zeus, Hera'nın yanında oturduğun tahtından
görüyor musun bizi?

HERAKLES

Ne! Onun düşmanlığı mı başımı derde sokan? 1125

AMPHİTRYON

Tanrıçayı bırak da kendi dertlerine bak.

HERAKLES

Mahvolduk şimdi! Büyük bir felaket gelmiş olmalı
başıma.

AMPHİTRYON

Çocuklarının cesetlerine baksana!

HERAKLES

Eyvahlar olsun! Neler görüyor zavallı gözlerim?

AMPHİTRYON

Nedensiz bir savaş açtın onlara karşı oğlum! 1130

HERAKLES

Hangi savaştan bahsediyorsun? Onları kim öldürdü?

AMPHİTRYON

Sen, yayın ve bir tanrıdır bütün bunların nedeni.

HERAKLES

Neler diyorsun? Neler yapmışım böyle? Verdiğin
haberler korkunç baba!

AMPHİTRYON

Çıldırılmıştın. Acıklı yanıtlar izleyecek sorduğun soruları.

HERAKLES

Karımı da ben mi öldürdüm? 1135

AMPHİTRYON

Gördüğün her şey kendi ellerinin eseri.

HERAKLES

Eyvahlar olsun! Bir inilti bulutu sardı çevremi.

AMPHİTRYON

Ben de bu yüzden kaderine dövünüyordum zaten.

HERAKLES

Çılgınlığa kapılıp evini yıkan da ben miyim?

AMPHITRYON

Bildiğim tek bir şey var, sen tamamen

mahvolmuşsun! 1140

HERAKLES

Aklımı nasıl yitirdim? Bunlar başıma nasıl geldi?

AMPHITRYON

Her şey sunakta ellerini ateşle arıtırken oldu.

HERAKLES

Yazıklar olsun bana! Sevgili çocuklarımla katili
olduktan sonra kendi canımın derdine düşmemin
anlamı ne? Dökrüğüm evlat kanının bedelini 1145
ödemek için yalçın bir kayanın tepesine çıkıp kendimi
boşluğa bırakmam ya da kılıcımı bağrıma batırmam
gerekmez mi? Ya da çıldıran bedenimi alevlere atarak
bundan böyle adıma yapışacak olan kötü şöhretten
kurtulmam? Ama ölüm düşüncesini aklımdan
silme 1150

üzere karşıdan akrabam ve dostum Theseus'un geldiğini
görüyorum. Dostlarımla en değerlisinin gözlerinin
önünde

kendi çocuklarımı öldürmemin dehşeti canlanacak.
Ah, ne yapabilirim? Kötülüklerden uzak bir yer
bulmak için nereye doğru kanat çırpayım, nerede 1155
toprağın içine gömüleyim? Yaptığım kötülüklerden
utandığım için başımı örtüp karanlıkta kalacağım.
Ellerimi çocuklarımla kanıyla kirleterek lanetlendim,
masumlara herhangi bir zarar daha vermek istemiyorum.

(Theseus'la maiyeti sahneye girer.)

THESEUS

Oğluna bir müttefikler ordusu sağlamak için 1160
şu anda Asopos Çayı'nda konaklayan,
silahlarını kuşanmış Atinalı genç savaşçılarla
buraya geldim yaşlı dostum. Erekhtheus'un

kentine⁵⁵ gelen haberlere göre ülkenizde iktidarı
Lykos gasp etmiş ve sizlerle savaşıyormuş. 1165

Beni Hades'ten kurtaran Herakles'e olan
minnet borcumu ödemek üzere, bana ya da
orduma ihtiyacınız olabilir düşüncesiyle
yardımınıza geldim yaşlı dostum. Ama yerde
neden bunca ceset yatıyor? Kötülüklerle 1170
engel olmak için geç mi kaldım yoksa?

Bu çocukları kim öldürdü, yerde yattığını
gördüğüm kadın kimin karısı? Çocuklar savaşa
katılmaz, bu katliamın başka bir nedeni olmalı.

AMPHİTRYON

Zeytin ağaçlarıyla kaplı yamaçların kralı... 1175

THESEUS

Neden acıklı bir sesle başlıyorsun sözlerine?

AMPHİTRYON

...tanrılar başımıza büyük belalar sardı.

THESEUS

Başuçlarında dövündüğün çocuklar kimin çocuğu?

AMPHİTRYON

Gördüklerin bahtsız oğlumun çocukları. Onları
doğurduğu gibi kanlarını dökmeye de dayandı

yüreği. 1180

THESEUS

Tanrılara saygısız şeyler söyleme!

AMPHİTRYON

Keşke dediğin gibi yapabilsem!

THESEUS

Ama korkunç şeyler çıkıyor ağızından.

AMPHİTRYON

Mahvolduk, yıkım kanat çırpıyor tepemizde.

55 Erekhtheus Atina'nın efsanevi kurucusuydu ve Atinalıların ezelden beri
ülkelerinin sahibi olduğunu simgelemek için topraktan doğduğuna inanılı-
yordu.

THESEUS

Ne diyorsun? Bunu nasıl yaptı?

1185

AMPHİTRYON

Birden çılgınlığa kapıldı, yüz başlı Hydra'nın
zehirli kanına batırılmış okla vurularak.

THESEUS

Hera'nın marifetiymiş demek. Ölülerin arasında
yatan da kim yaşlı adam?

AMPHİTRYON

Benim oğlum o. Phlegra Ovası'nda
tanrıların safında savaşarak Devleri
kılıçtan geçiren cefakâr oğlum.⁵⁶

1190

THESEUS

Eyvahlar olsun! Başka kimin kaderi onun kadar lanetli?

AMPHİTRYON

Ölümlüler içinde, ondan çok gurbette kalan
ve ondan fazla acı çeken başkasını bulamazsın.

THESEUS

Bahtsız başını neden giysileriyle örtüyor?

1195

AMPHİTRYON

Senin bakışlarından,
akrabalığa dayanan dostluğundan
ve akıttığı çocuklarının kanından utanıyor.

THESEUS

Acısına ortak olmaya geldiğime göre açsın yüzünü.

AMPHİTRYON

Oğlum giysini çek artık,
gözlerini aç, yüzünü güneşe çevir.
Zordur bilirim insanın

1200

⁵⁶ Uranos Kronos tarafından hadım edildiği zaman, yarasından akan kanla Gaia (Yeryüzü) döllendi ve Gigantları (Devler) doğurdu. Gigantlar yenilmez bir güce ve korkunç bir görünüşe sahip dev yaratıklardı. Tanrısal asıllı olmalarına rağmen ölümlüydüler. Doğum yerleri Trakya Plegrai'de Pallene Yarımadası'ydı. Tutuşturulmuş ağaçlar ve koca kayalar atarak gökyüzünü tehdit ettiler. Olympos tanrıları onlarla savaşarak hepsini öldürdü. Olympos tanrılarının saflarında savaşan ölümlü Herakles zaferin başmimarlarındandı.

gözyaşlarına karşı koyması.

Ellerine, dizlerine ve sakalına

dokunarak yalvarıyor, gözlerimden

1205

yaşlar akıtıyorum. Aslanlara özgü

vahşi hiddetine hâkim ol oğlum.

Seni başka lanetli cinayetlere

sürükleyerek, var olanlarına

yeni dertler eklemesin evladım.

1210

THESEUS

Hey, mutsuzluğuna teslim olmuş oturan sana

sesleniyorum, göster yüzünü dostlarına; çünkü

hiçbir karabulut mutsuzluğunu gölgeleyecek

karanlığı sağlayamaz. Neden elini uzatarak

cinayetleri gösteriyorsun? Beni sözlerinle

1215

kirleteceğinden mi korkuyorsun? Mutsuzluğunu

paylaşmaktan çekinmiyorum, çünkü bir zamanlar

senin sayende mutlu olmuştum. Beni ölülerin

ülkesinden alıp gün yüzüne çıkarmıştın. Nefret

ederim kendilerine yapılan iyiliğin yaşanmasına

1220

izin veren dostlardan, dostlarının sıkıntılarını

paylaşmayarak nimetlerin keyfini çıkaranlardan.

Ayağa kalk, bahtsız yüzünü aç ve bakışlarını

bize yönelt. Soylu ruhlar tanrıların gönderdiği

zorlukları reddetmez, onları metanetle karşılar.

1225

(*Theseus Herakles'in yüzünü açar.*)

HERAKLES

Çocuklarımın başına gelenleri gördün mü Theseus?

THESEUS

Olanları duydum ve şimdi de felaketi kendi gözlerimle

görüyorum.

HERAKLES

Öyleyse neden yüzümü güneşe açtın?

THESEUS

Neden açmayayım? Ölümlülerin laneti tanrıları

kirletemez.

HERAKLES

Kaç kurtul zavallı dostum, bulaşıcı lanetimden. 1230

THESEUS

Lanet dosttan dosta bulaşmaz.

HERAKLES

Haklısın, zamanında sana iyilik ettiğimi
yadsıyamam.

THESEUS

O zaman iyilik görmüştüm, şimdi de senin için
üzülüyorum.

HERAKLES

İğrenç bir canavarım ben, öz çocuklarımı öldürdüm.

THESEUS

Başına gelen felaketler için ağlıyorum. 1235

HERAKLES

Kaderi benden kötü biriyle karşılaştın mı hiç?

THESEUS

Bahtsızlığın yerden göğe kadar uzanıyor.

HERAKLES

İşte bu yüzden hayatıma son vermeye hazırlanıyorum.

THESEUS

Tehditlerin tanrıların umurunda mı sanıyorsun?

HERAKLES

Tanrılar kibirliydi bana karşı, ben de onlara aynen
karşılık veriyorum. 1240

THESEUS

Sus! Daha büyük felaketler gelmesin başına!

HERAKLES

Boğazıma kadar felakete batmışım zaten, yenisine yer
yok!

THESEUS

Ne yapacaksın peki? Hiddetin seni nereye götürecektir?

HERAKLES

Öleceğim ve az önce arkamda bıraktığım yeraltı
dünyasına geri döneceğim.

THESEUS

Bunlar sıradan insanlara yakışan laflar.⁵⁷ 1245

HERAKLES

Söylediklerin de felaketlere dışarıdan bakan birinin öğütleri.

THESEUS

Bunca zorluğa katlanan Herakles'in sözleri mi bunlar?

HERAKLES

Bu kadar ağır değildi yaşadıklarım. Katlanmanın da bir sınırı var.

THESEUS

Ölümlülerin velinimetleri ve en iyi dostu değil misin sen?

HERAKLES

Ölümlüler yardım edemez bana, Hera her zaman galip gelir. 1250

THESEUS

Hellas böyle düşüncesizce yok olmana izin vermeyecek.

HERAKLES

Dinle beni öyleyse! Seninle kelimelerle yarışabilmek için önerilerini yanıtlayacağım ve hem şimdi hem daha önce dayanılmaz şartlar altında yaşadığımı kanıtlayacağım. 1255
En başta yaşlı babasını öldürerek, kanıyla ellerini kirlettikten sonra annem Alkmene ile evlenen bir adamın oğluyum. Bir soyun temeli sağlam atılmazsa bu soydan gelenler mutsuz olur ve Zeus –artık bu Zeus her kim 1260
olabilirse– bana döl vererek beni Hera'ya düşman etti. Ama üzülme yaşlı adam, babam olarak onun yerine seni kabul ediyorum ben. Daha kundaktayken Zeus'un yatağını paylaşan kadın beni öldürmek için beşiğime korkunç gözlü 1265

57 Antik Yunan düşüncesine göre intihar uygun görülmeyen bir davranış değildi. Tam aksine, bazı şartlar altında ahlak açısından gerekli görülüyordu. Euripides burada bu anlayışı eleştiriyor.

iki yılan göndermişti.⁵⁸ Ardından gençlik bedenimi
büyük bir güçle donattığında üstlendiğim
görevleri saymama gerek var mı? Ne aslanlarla,
ne üç bedenli Typhonlarla,⁵⁹ ne dört ayaklı
Kentauroslarla, ne devlerle savaştım! 1270
Bir başı koparıldığında yerine yenisi çıkan
çok başlı Hydra canavarını öldürdükten sonra
onlarca başka görev yerine getirdim ve Hades'in
bekçisi üç başlı köpeği gün ışığına çıkarmak üzere
Eurystheus'un emriyle aşağı dünyaya gittim. 1275
Ben zavallının üstlendiği son görev de evime
oğullarımı öldürmenin lanetini getirmek oldu.
Şimdi de şu zor durumdayım: Çok sevdiğim
Thebai kentinde kalmam uygun değil artık.
Kalsam bile hangi tapınak, hangi dostlar meclisi 1280
beni kabul eder ki? Taşdığım ağır lanet yüzünden
kimse bana selam vermeyecek. Argos'a mı gitsem?
Ama vatanımdan kovulduğuma göre nasıl giderim?
Başka bir kente mi sığınsam? Neler yaptığımı
bildikleri için bana kuşkuyla bakacaklar ve 1285
"Karısıyla çocuklarını öldüren Zeus'un oğlu bu
değil mi? Onu buradan kovalım!" diyecekler.
Bir zamanlar mutlu addedilen birinin şansı dönerse,
yaşadığı değişiklik onu üzer, ama doğduğu günden
beri acılara alışan biri hiç üzülmez. Sanırım 1290

58 Herakles sekiz ya da on aylıkken Hera onu öldürmek üzere beşiğine iki yılan gönderdi. İkiz kardeşi İphikles korkup ağlarken Herakles yılanları yakalayıp öldürdü. Bunun üzerine Amphitryon Herakles'in bir tanrının çocuğu olduğunu anladı.

59 Ozan Typhonlar kelimesini "canavarlar" anlamında çoğul kullanıyor. Gaia oğulları Gigantların öldürülmesinden sonra Kronos'a giderek intikam almak için yardım istedi. Kronos ona üstüne menisi bulaşmış iki yumurta verdi. Bunlar toprağa gömülünce Zeus'u tahtından indirecek güçte bir canavar olan Typhon doğdu. Typhon dağlardan büyük bir devdi, başı yıldızlara çarpıyordu. Bedeni kanatlıydı ve gözleri ateş saçıyordu. Zeus onu üstüne Aitna Dağı'nı fırlatarak öldürdü.

sonunda şöyle acınacak bir duruma düşeceğim:
Toprak çığlık atıp ona dokunmamı yasaklayacak,
denizlerle ırmaklar da geçmem için yol vermeyecek
bana. Bir tekerleğe zincirlenerek sonsuza kadar
ekseni etrafında dönen İksion⁶⁰ gibi olacağım. 1295
Eskiden aralarında neşe içinde mutlu günler
yaşadığım Hellenlerin beni bu durumda
görmesi hiç iyi değil. Öyleyse yaşamamın
ne anlamı var? Yararsız ve inançsız bir hayat
sürmek bana ne kazandırabilir? Olympos'un 1300
toprağını sandaletleriyle döverek dans etsin
Zeus'un şanlı karısı. Bunca istediği amacına
ulaştı sonunda, Hellas'ın en önemli yiğidinin
hayatını tamamen altüst etti. Böyle bir tanrıçaya
kim dua eder ki? Başka kadınlarla yatan Zeus'u 1305
kıskandığı için, hiçbir suçları olmadığı halde
Hellas'ın bütün velinimetlerini ardı ardına yok etti.

KORO

Zeus'un eşinden başka bir tanrının işi değil
olan bitenler. Doğru tahmin etmişin!

THESEUS

.....⁶¹ 1310
Seni dertlerinle baş başa bırakmaktansa öğüt
vermem daha iyi. Şairlerin dediği doğruysa, hiçbir
ölümlü ya da tanrı kaderin etkisinden muaf değildir.
Kurallara uymayan cinsel ilişkilere mi girmediler,
iktidar peşinde koşarken zincire vurarak
babalarını 1315

60 Tesalya Kralı İksion kayınpederine vermeyi vadettiği armağanları vermemiş öldürünce, bir akrabasını öldürdüğü için onu kimse arındırmıyordu. Zeus İksion'a acıyarak onu cinayetin ardından çarpıldığı delilikten kurtardı. Ama o kendisine yapılan iyiliğe nankörce karşılık verdi ve Hera'ya tecavüze yeltendi. Zeus bunun üzerine İksion'u cezalandırmak için sürekli dönen bir yanar tekerleğe bağlayarak göğe fırlattı.

61 Burada bir ya da birden fazla dizinin kaybolduğuna inanılıyor.

mı aşağılamadılar? Ama bütün hatalarına karşın
 kaderlerine boyun eğerek hâlâ Olympos'ta yaşamaya
 devam ediyorlar. Şimdi senin özrün ne? Tanrılar
 acılara katlanırken sen ölümlü olduğun halde
 katlanamadığını mı söylüyorsun? Yasaların 1320
 emrettiği gibi⁶² Thebai'yi terk et ve benimle
 Athena'nın kentine gel. Orada seni lanetinden
 arındıracağım, bir saray tahsis edip mülklerimin
 bir kısmını sana devredeceğim. Knossos'un
 boğasını öldürüp⁶³ kentin on dört evladının 1325
 hayatını kurtardığımda halkın verdiği armağanların
 tümünü sana vereceğim. Ülkenin her yanında
 bana tahsis edilen topraklar⁶⁴ bundan böyle, ölene
 kadar adınla anılacak. Ve öldüğünde, Atina seni
 kurban törenleri düzenleyerek ve taş sunaklar 1330
 inşa ederek onurlandırıp Hades'e uğurlayacak.
 Hellenlerin değerli bir yiğide yardım ettiklerini
 söylemesi kentin başına takılmış bir onur çelengi
 olacak. Ben de böyle yaparak hayatımı kurtarmanın
 karşılığını vereceğim sana. Çünkü tanrılar seni 1335
 onurlandırırken değil, şimdi ihtiyacın var dostlarına.
 Yardım etmek istedikten sonra tanrıların yardımı yeter.

HERAKLES

Ah! Bunlar sorunlarımın yan etkileri. Bence
 tanrılar kutsanmamış ilişkilere girmekten, ya da
 başkalarını zincire vurmaktan hoşlanmıyorlardır. 1340
 Birilerinin başkalarının efendisi olabileceğine
 hiç inanmadım, bundan böyle de inanmayacağım.

62 Cinayet işleyenlerin ve özellikle ailelerinden birilerini öldürenlerin yaşadıkları kente lanet getirdiklerine inanılıyordu ve kentten sürgün ediliyorlardı.

63 Ozan Minotauros efsanesine değiniyor.

64 Kentler krallarına ya da yerel kahramanlarına τέμενος [temenos] adı verilen kamusal topraklar tahsis ederdi. Euripides Plutarkhos'tan (*Paralel Hayatlar, Theseus* 35) alıntı yaparak Atinalıların Theseus'un adına tahsis ettiği toprakları Herakles'e devrettiğini aktarıyor.

Çünkü tanrı gerçekse başka kimseye ihtiyacı
olmaz, ozanların sefil yalanlarıdır aksini söyleyen.
Düşündüm de, bunca felaket yaşadığım halde 1345
kendi isteğimle gün ışığına veda etmem korkaklık
sayılabilir. Karşılaştığı felaketlere direnemeyen biri
düşmanlarının silahlı saldırılarına da direnemez.
Hayatta kalmaya katlanacağım. Kentine geleceğim
ve armağan ettiğin her şey için sana minnet
duyacağım. 1350

Sayısız acı tattıysam da hiçbirini dile getirmedim,
gözlerimden tek bir damla olsun gözyaşı akıtmadım
ve bu duruma düşerek hüngür hüngür ağlayacağımı
aklımın ucundan bile geçirmedi. Ama görüldüğü
kadarıyla, şimdi kaderimin kölesi olmak
zorundayım. 1355

Yaşlı babam! Çocuklarını katleden bana bak, sürgüne
gönderileceğimi görüyorsun. Cenazelerini kaldır
ve yasalar bunu bana yasakladığına göre onları
gözyaşlarıyla onurlandırarak sen yolcu et. Başlarını
ben zavallının istemeden öldürdüğü acıklı
yoldaşların 1360

analarının kucağına koy, onun kollarıyla sar bedenlerini.
Cenazeleri kaldırdıktan sonra, yüreğini zorlayarak
acılarıma ortak olabilmek için kötü şartlarda da olsa
burada yaşamaya devam et. Çocuklarım! Babanız
olarak verdiğim hayatı hunharca geri aldım sizden. 1365

Adınızı şanlı kılmak, babanızla gururlanmanızı
sağlamak için büyük zahmetlerle yaptığım
bunca kahramanlığın hiçbir yararını görmediniz.
Sen de bahtsız kadınım! Bunca zamandır geri
dönmemi bekleyerek yatağımın onuruyla iffetini 1370
koruduğun halde seni haksız yere öldürdüm.

Ah, zavallı karımla çocuklarım! Ah, bunca
ıstırap çekerek sizleri yitiren zavallı ben!

Ah, öpücüklerinizin acı anısı! Ah, silahlarımın
acı dokunuşu. Onları atayım mı, yoksa

tutayım mı 1375

bilemiyorum. İki yanımdan sarkarak, “Karınla
çocuklarını bizimle öldürdün, sevdiklerinin
katillerini yanında mı taşıyorsun?” diyecekler
bana her dokunduklarında. Onları yanımda
taşıyabilir miyim artık? Ne diyebilirim ki? 1380

Bana Hellas’ın her tarafında en büyük zaferleri
kazandıran silahlarımdan mahrum kalayım da
düşmanlarım onursuzca öldürsün mü beni?

Hayır, yüreğim kan ağlasa da onları bırakamam.

Senden son bir isteğim daha olacak Theseus! 1385

Argos’a, korkunç köpeği getirmemin ödülünü
almaya gel benimle. Yalnız gidersem bana zarar
verebilir çocuklarımın yası. Hey Kadmos’un
ülkesi ve siz Thebai halkı. Saçlarınızı kesin,⁶⁵
yas tutun ve çocukların mezara yolculuğuna
eşlik edin. Çocuklarla benim yasımızı tutun,
çünkü Hera tek bir vuruşla yok etti hepimizi.

1390

THESEUS

Ayağa kalk bahtsız adam, bu kadar gözyaşı yeter.

HERAKLES

Yapamıyorum, elim ayağım tutmuyor.

THESEUS

Kader en güçlüleri de yere serer.

1395

HERAKLES

Ah, keşke hiç anısı olmayan bir taş olsam, acılarımı

unutsam.

THESEUS

Sus! Ben dostun ve yardımcınım, uzat elini.

HERAKLES

Dikkat et, üzerimdeki kanlar kirletmesin seni.

65 Ölülerin akrabaları yaslarını belirtmek için saçlarını keserdi.

THESEUS

Sil kanları ve üzülmeye. Umurumda bile değil.

HERAKLES

Oğullarımı yitirdikten sonra seni oğlum gibi
görüyorum. 1400

THESEUS

Kolunu boynuma dola, seni götüreyim.

HERAKLES

İki gerçek dost ve içlerinden biri acılar içinde.

Ah, yaşlı babam, dost dediğin böyle olmalı.

AMPHİTRYON

Öyle yiğitler yetiştiriyor hep onun memleketi.⁶⁶

HERAKLES

Theseus, yüzümü çevir çocuklarıma bakayım. 1405

THESEUS

Neden, onlara bakmak iyileştirecek mi seni?

HERAKLES

Gözümde tütüyorlar, babama da sarılmak istiyorum.

AMPHİTRYON

Buradayım oğlum, en az senin kadar ben de istiyorum
bunu.

THESEUS

Başardığın görevler belleğinden tamamen silindi mi?

HERAKLES

Çektiğim acıların yanında önemsiz duruyorlar. 1410

THESEUS

Kadınlar gibi güçsüz görünürsen ayıplanırsın.

HERAKLES

Güçsüz mü görünüyorum? Eskiden öyle değildim.

THESEUS

Evet, hem de çok! Şanlı Herakles'e yakışmıyor zayıflığın.

HERAKLES

Hades'te ıstırap çekerken sen farklı mıydın sanki?

⁶⁶ Ozan, Atina'yı övüyor.

THESEUS

Cesaret konusunda herkesten kötü durumdaydım. 1415

HERAKLES

Acılar karşısında yıldıgımı nasıl söylersin o zaman?

THESEUS

HERAKLES

AMPHİTRYON

İlerle!

Hoşça kal baba!

Güle güle oğlum!

HERAKLES

AMPHİTRYON

Çocukların cenazesini dediğim
gibi kaldır.

Benim cenazemi
kim kaldıracak
oğlum?

HERAKLES

AMPHİTRYON

Ben!

Ne zaman

geleceksin?

HERAKLES

AMPHİTRYON

Sen çocukların cenazelerini kaldırınca. Nasıl? 1420

HERAKLES

Seni Thebai'den Atina'ya götüreceğim. Ama
önce açıkta yatan çocukları toprağın altına göm.

Yuvamı utanca boğan ben de lanetler yüklü
bir sandal gibi Theseus'un peşine takılacağım.

İyi dostlar yerine zenginliği ve gücü yeğleyen

akılsızdır. 1425

(*Theseus ile maiyeti Herakles'i sahneden çıkarır.*)

KORO

Dostlarımızın en değerlisini yitirdikten sonra biz de
gözlerimizde yaşlarla acı çekerek uzaklaşalım buradan.

Kaynakça

- ALLEN, James T. ve ITALIE, G., *A Concordance to Euripides*, Groningen, 1970.
- ARİSTOTELES, *Atinalıların Devleti*, (çev. Ari Çokona), İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2013.
- _____, *Poetika*, (çev. Ari Çokona – Ömer Aygün), İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2016.
- BARLOWS, A., *The Imagery of Euripides*, Londra, 1971.
- BIEBER, Margarete, *The History of the Greek and Roman Theater*, Princeton University Press, New Jersey, 1971.
- BİLGİN, Nahit, *Felsefeden Ekonomiye Antik Yunan Dünyası*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2004.
- BONNARD, Andre, *İnsan ve Tragedya*, (çev. Yaşar Atan), Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 2004.
- BRAY, Warwick ve TRUMP, David, *Dictionary of Archaeology*, Penguin Books, Londra, 1982.
- BUXTON, R.G.A., *Persuasion in Greek Tragedy*, Cambridge, 1980.
- CARPENTER, Thomas H., *Antik Yunan'da Sanat ve Mitoloji*, (çev. Bensen B. M. Ünlüoğlu), Homer Yayınları, İstanbul, 2002.
- CARTLEDGE, Paul, *Pratikte Antik Yunan Siyasi Düşüncesi*, (çev. Kıvanç Tanrıyar), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2013.

- CONACHER, D.J., *Euripidean Drama*, Londra, 1967.
- EASTERLING, P.E., *The Cambridge Companion to Greek Tragedy*, Cambridge, 1997.
- EASTERLING, Pat ve HALL, Edith, *Greek and Roman Actors: Aspects of an Ancient Profession*, Cambridge University Press, New York, 2002.
- ECO, Umberto, *Antik Yunan*, (çev. Leyla Tonguç Basmacı), Alfa Yayınları, İstanbul, 2020.
- ERBSE, H., *Studien zum Prolog der euripideischen Tragödie*, Berlin, 1984.
- ERHAT, Azra, *Mitoloji Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2011.
- EUBEN, J. Peter, *Greek Tragedy and Political Theory*, Berkeley ve Los Angeles, 1986.
- FRISCH, H., *Might and Right in Antiquity*, Londra, 1976.
- GARNER, R., *From Homer to Tragedy: The Art of Allusion in Greek Poetry*, Londra, 1990.
- GEORGOPOULOS, N. (Ed.), *Tragedy and Philosophy*, The Macmillan Press Ltd., New York, 1993
- GEZGİN, İsmail, *Antik Yunan ve Roma Sanatında Cinsellik ve Erotizm*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2010
- GOLDHILL, Simon, *Reading Greek Tragedy*, Cambridge, 1986.
- _____, *Aşk, Seks, Tragedya*, (çev. Elif Subaş), Dharma Yayınları, İstanbul, 2009.
- GOWARD, Barbara, *Telling Tragedy: Narrative Technique in Aeschylus, Sophocles and Euripides*, Londra, 1999.
- GRIMAL, Pierre, *Mitoloji Sözlüğü*, Yunan ve Roma, (çev. Sevgi Tamgüç), Kbalcı Yayınları, İstanbul, 2012.
- GRUBE, G.M.A., *The Drama of Euripides*, Londra, 1941.
- HALLERAN, R., *Stagecraft in Euripides*, Londra, 1985.
- HEATH, M., *The Poetics of Greek Tragedy*, Londra, 1987.
- HÖLDERLIN, Johann Christian Friedrich, *Şiir ve Tragedya Kuramı*, (çev. Mehmet Barış Albayrak), Notos Kitap, İstanbul, 2012.

- HOURMOUSIADES, N.C., *Production and Imagination in Euripides*, Atina, 1965.
- JENS, W., *Die Stichomythie in der frühen griechischen Tragödie*, Münih, 1953.
- KAIMIO, M., *Physical Contact in Greek Tragedy*, Helsinki, 1988.
- KAUFMANN, Walter, *Tragedy and Philosophy*, Princeton University Press, New Jersey, 1992.
- KITTO, H.D.F., *Greek Tragedy*, Londra ve New York, 1973.
- KÖMÜRCÜOĞLU, Şeyma, *Logostaki Mitos, Antik Yunan Felsefesinde Tanrıya Benzeme Düşüncesi*, İz Yayıncılık, İstanbul, 2020.
- LATACZ, Joachim, *Antik Yunan Tragedyaları*, (çev. Yılmaz Onay), Mitos Boyut Yayınları, İstanbul, 2006.
- LATTIMORE, R., *The Poetry of Greek Tragedy*, Baltimore, 1958.
- LESKY, A., *Die tragische Dichtung der Hellenen*, Göttingen, 1972.
- _____, *Geschichte der griechischen Literatur*, Bern ve Münih, 1963.
- MCAUSLAN, I. ve WALCOT, P., *Greek Tragedy*, Oxford, 1993.
- MEIER, C., *Die politische Kunst der griechischen Tragödie*, Münih, 1974.
- MELCHINGER, S., *Das Theater der Tragödie*, Münih, 1980.
- MICHELINI, A.N., *Euripides and the Tragic Tradition*, Madison, 1987.
- NIETZSCHE, F., *Yunan Tragedyası Üzerine İki Konferans*, (çev. M. Kahraman), Say Yayınları, İstanbul, 2005.
- _____, *Tragedyanın Doğuşu*, (çev. M. Tüzel), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2010.
- _____, *Platon Öncesi Filozoflar*, (çev. Nur Nirven), Pinhan Yayıncılık, İstanbul, 2018.

- NORWOOD, G., *Essays on Euripidean Drama*, Berkeley, 1954.
- OZANSOY, Halit Fahri, *Yunan Tiyatrosu - Tragedia*, Ahmet Saitoğlu Kitabevi, İstanbul, 1946.
- ÖZCAN, “Gizem, Euripides’in ‘Bakkhalar’ Oyununda Kadının Dionizik İmgeleri Üzerine Bir İnceleme”, *Atatürk Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 2019; 1(2): 64-69.
- PAKSOY, Banu Kılan, *Tragedya ve Siyaset*, Mitos Boyut Yayınları, İstanbul, 2010.
- PARRY, H., *The Lyric Poems of Greek Tragedy*, Toronto ve Sarasota, 1978.
- PETERS, Francis E., *Antik Yunan Felsefesi Terimleri Sözlüğü*, (çev. Hakkı Hünler), Paradigma Yayınları, İstanbul, 2004.
- PFISTER, M., *The Theory and Analysis of Drama*, Cambridge, 1988.
- POHLENZ, M., *Die griechische Tragödie*, Göttingen, 1954.
- PORTAKAL, Hüsen, *Yunan Kültüründe Tragedya*, Cem Yayınları, İstanbul, 2019
- REHM, Rush, *Greek Tragic Theatre*, Routledge, New York, 1994.
- RIVIER, A., *Essai sur le tragique d’ Euripide*, Lozan ve Paris, 1975.
- RODGERS, Nigel, *Antik Yunan*, (çev. Ülke Evrim Uysal), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2015.
- ROHDICH, H., *Die euripideische Tragödie*, Heidelberg, 1968.
- ROMILLY, J., *La modernité d’Euripide*, Paris, 1986.
- SCHWINGE, E.R., *Die Verwendung der Stichomythie in den Dramen des Euripides*, Heidelberg, 1968.
- SCODEL, R., *The Trojan Trilogy of Euripides*, Göttingen, 1980.
- SEECK, G.A., *Das griechische Drama*, Darmstadt, 1979.

- SMITH, J. Moyr, *Antik Yunan Kadın Kırâfetleri*, (çev. İpek Dağlı), Midas Kitap, İstanbul 2013
- SPIRA, A., *Untersuchungen zum Deus ex Machina bei Sophokles und Euripides*, doktora tezi, Frankfurt ve Kallmünz, 1960.
- STEFANOPOULOS, Th., *Die Umgestaltung des Mythos durch Euripides*, Atina, 1980.
- STEIDLE, W., *Studien zum antiken Drama*, Münih, 1968.
- STEVENS, P.T., *Colloquial Expressions in Euripides*, Wiesbaden, 1976.
- STUTTARD, David, *Sappho'dan Sokrates'e 50 Hayat Hikâyesiyle Antik Yunan Tarihi*, (çev. Erdem Gökyaran), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2016.
- TAPLIN, O., *Greek Tragedy in Action*, Londra, 1978.
- THOMSON, George, *Tragedyanın Kökeni*, (çev. Mehmet H. Doğan), Payel Yayınevi, İstanbul, 1990.
- TUNALI, İsmail, *Grek Estetik'i: Güzellik Felsefesi Sanat Felsefesi*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2004.
- VAN DER VALK, M., *Studies in Euripides*, Amsterdam, 1985.
- WEBSTER, T.B.L., *The Tragedies of Euripides*, Londra, 1967.
- WILES, D., *Tragedy in Athens: Performance Space and Theatrical Meaning*, Cambridge, 1997.
- ZUMBRUNNEN, G.J., *Silence and Democracy: Athenian Politics in Thucydides' History*, Londra, 2008.
- ZURCHER, W., *Die Darstellung des Menschen im Drama des Euripides*, Basel, 1947.

Tezler

- AÇIK, Tansu, *Koro: Tragedyanın Yapısı İçindeki İşlevi*, doktora tezi, Ankara Üniversitesi, 1997.
- ARICI, Oğuz, *Antik Yunan tragedyasında ölçülülük ve uyum düşüncesi*, yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, 2005

- ARINÇ, Utku, *Hellenistik Dönem Mezar Stellerindeki Hermes ve Herakles Hermeleri*, yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi, 2015.
- BÜKE, Egemen, *Ancient Greek skepticism: Philosophy as a way of life*, yüksek lisans tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2019
- EDİZ OKUR, Nilay, *Euripides Tragedyaları Işığında Klasik Çağ Atinası'nda Kadının Konumu*, yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, 2010.
- EKSEN, Kerem, *Human Action in Greek Tragedies*, yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi, 2003.
- GÜLHAN, Hakan, *Antik Yunan Tragedyalarında Yunan Pantheonu ve Dini Ritüeller*, yüksek lisans tezi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, 2018.
- GÜZEL, Bahar, *Antik Yunan Mitolojisinde Theseus*, yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, 2017.
- HABİF, Ferda, *Antik Yunan'da oyunculuk ve çağdaş uygulamalar*, yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, 2008.
- İNCEEFE, Süleyman, *Euripides Oyunlarında Sofist Felsefenin Etkisi*, yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, 1995.
- KESİN, Reha, *Antik Yunan Tragedyasında Toplumsal Cinsiyet Bakımından Çirkinin Estetiği*, yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, 2011.
- KILAN, Banu, *Eski Yunan'da Tragedyanın Siyasal Rolü*, yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, 1998.
- MERCAN, Tuğba, *Antik kaynaklar ve arkeolojik kanıtlar ışığında antik Yunan ve Roma'da ruh hastalıkları*, yüksek lisans tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi, 2019.
- MUTLU, F. G., *Euripides'in Oyunlarında Peloponnesos Savaşı'nın Yankılanışı*, doktora tezi, Ankara Üniversitesi, 2008.
- SERCAN, Mehtap, *Eski Yunan Dini İnancında Birey-Din İlişkisinde Bireyin Rolü*, yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2016.

- ŞAHİN, İlkay, *Antik Yunan Yazarlarında Kadın İmgesi*, yüksek lisans tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, 2018.
- ŞEYBEN, Burcu Yasemin, *Türkiye’de sahnelenen Antik Yunan oyunları ve kültür politikalarındaki yeri*, doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, 2009.
- ŞİRVAN, Berna, *Arkaik Dönem Eski Yunan Dünyasında Kahramanlık Kültü*, doktora tezi, Ege Üniversitesi, 2019.
- TÜRKOĞLU, Seçkin, *Antik Yunan kamu hukukunun şekillenmesi*, yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, 2020.
- USLU, Laleş, *Antik Yunan’da kadın betimlemeleri ve kadının sosyal statüsü*, doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, 2018.
- YORGUN, Faruk, *Antik Yunan Tragedyalarında Tanrı ve Kader Kavramları*, yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi, 2018.

Euripides (MÖ y. 484-406): Atina'nın yetiştirdiği üç büyük tragedya şairi arasında en fazla eseri günümüze ulaşan sanatçı olarak özel bir yeri vardır. Bu özelliği şenliklerde Aiskhylos ve Sophokles kadar birincilik ödülü kazanmamış olsa da halk arasında daha çok beğenilen bir şair olmasına bağlanır. Euripides'in kahramanları insana özgü zayıflık ve kusurları taşırlar, yaşadıkları tragedyalar da bu kusurları ile vazgeçemedikleri tutkularından kaynaklanır. Euripides çağdaş tiyatroya en yakın eserler veren klasik ozan veya modern ozanların ilki sayılabilir.

Herakles'te Euripides, mitolojik kahramanın ünü ve gücü doruktayken bir anda her şeyini yitirmesini anlatarak hayatın trajik yönünü ve kaderin değişkenliği vurgular.

Oyun, Seneca'nın en önemli eserlerinden biri olan Hercules Furens (Çıldırın Herkül) tragedyasına da esin kaynağı olmuştur.

Ari Çokona (1957): İstanbul'un Fener semtinde doğdu. İTÜ'den Kimya Yüksek Mühendisi olarak mezun olduktan sonra bir süre boya sanayiinde çalıştı. Halen özel bir lisede kimya öğretmenidir. Antik ve çağdaş Yunancadan Türkçeye edebiyat, tarih ve felsefe çevirileri yapmaktadır.

Ayrıca İstanbul ve Anadolu Rumlarının tarih ve edebiyatına ilişkin çalışmalar yürütmekte, kitaplar yazmaktadır. Türkiye ve Yunanistan'ın çeşitli edebiyat dergilerinde makale, şiir ve öyküleri yayımlanmıştır.

9 786254 054518

12 TL